

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i'r:	Cabinet
Dyddiad y cyfarfod:	1 Chwefror 2022
Teitl:	Adroddiad y Swyddog Arweiniol Corfforaethol – Cyllid a Chaffael ynghylch y gyllideb ddrafft ar gyfer 2022/23 a'r rhaglen gyfalaf tair blynedd.
Pwrpas yr adroddiad:	Er mwyn ystyried y gyllideb ddrafft ar gyfer 2022/23, gan gynnwys y rhaglen gyfalaf tair blynedd a gwneud argymhelliad i'r Cyngor ynghylch lefel Treth y Cyngor. Bydd yr adroddiad hwn yn cefnogi gwaith Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu'r Gyllideb.
Er:	Penderfyniad
Portffolio'r Cabinet:	Y Cyng. Ellen ap Gwynn, Arweinydd y Cyngor, a holl Aelodau'r Cabinet

1. DATGANIAD O'R SEFYLLFA GYFFREDINOL

Er bod y setliad uwch yn gadarnhaol ar gyfer sicrhau bod gwasanaethau i drigolion yn parhau, mae bwloch ariannu amcangyfrifedig o £3m yn golygu bod angen toriadau i wasanaethau a/neu leihau costau a/neu gynyddu incwm. Mae hyn oherwydd y pwysau ychwanegol eithriadol o ran costau a brofir ledled Cymru gyfan ac mae'r rhain heb eu tebyg o'r blaen. Mae llawer o Gynghorau eraill wedi gwneud yn well gyda'r setliad hwn fel y gwnaethant ar gyfer y flwyddyn gyfredol, ar hyn o bryd mae trigolion Ceredigion yn dal i dalu'n is na'r cyfartaledd ar draws Cymru Band D Treth y Cyngor. Mae cydnerthedd ariannol y Cyngor yn allweddol i sicrhau bod defnyddwyr gwasanaethau yn parhau i gael y gwasanaethau gorau posibl yn y tymor canolig ac nid yn ystod y flwyddyn nesaf yn unig.

- **Chwyddiant a Threthi i'r Cyngor – o leiaf 8.8%**, sydd bellach yn uwch nag ar unrhyw adeg nag yn y blynyddoedd diwethaf, mae'r Dreth Yswiriant Gwladol newydd ynghyd â'r Cyflog Byw Gwirioneddol yn faich ychwanegol sylweddol ar ben codiadau chwyddiant.
- **Perfformiad** - Mae Ceredigion yn parhau i ddarparu gwasanaethau o ansawdd uchel sy'n bodloni boddhad rheoleiddwyr allanol.
- **Arbedion** - Mae gofyn i'r Cyngor arbed o leiaf £15m erbyn Mawrth 2025 ar ben yr arbedion a gyflawnwyd rhwng Ebrill 2012 a Mawrth 2022 o £50m. Bydd hyn yn gyfanswm o £57.4m o arbedion a gyflawnwyd rhwng Ebrill 2012 a Mawrth 2023.
- **Gofal a Chymorth** - mae costau'n parhau i gynyddu'n aruthrol. Mae disgwyliad oes yn dda yng Ngheredigion – y disgwyliad oes cyfartalog ar gyfer dynion yw 79.3 o flynyddoedd ac 84.1 o flynyddoedd i fenywod. Mae'r ddau yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol o 78.5 mlynedd ar gyfer dynion ac 82.3 oed ar gyfer

menywod. Mae'r sawl sy'n hawlio Cymorth Treth y Cyngor wedi cynyddu'n sylweddol ac mae'n rhaid eu hariannu.

- **Cyflogau** – Gweithredu'r Cyflog Byw Gwirioneddol ar gyfer Gweithwyr Gofal Cymdeithasol Cofrestredig yng Ngheredigion (lleiafswm o £9.90 o 1^{af} Ebrill 2022 a chyfanswm amcangyfrif o gynnydd o £1.9m). Mae hyn yn rhan o bolisi Cymru gyfan Llywodraeth Cymru a gyhoeddwyd yn ei Chyllideb ddrafft.
- **Treth y Cyngor is na'r cyfartaledd** - mae Treth y Cyngor Band D yn parhau i fod yn is na chyfartaledd Cymru gyfan yng Ngheredigion.
- **Rhagolygon y Dyfodol** - Mae llythyr y gweinidog hefyd yn nodi cyllidebau dangosol ar gyfer y ddwy flynedd ganlynol:

Y dyraniadau cyllid refeniw craidd dangosol ar lefel Cymru ar gyfer 2023-24 a 2024-25 yw £5.3 biliwn a £5.4 biliwn yn y drefn honno – sy'n cyfateb i gynnydd yn y flwyddyn gyntaf o £177 miliwn (3.5%) ac, yn yr ail flwyddyn, o £128 miliwn (2.4%).

Mae hyn yn arwydd clir y bydd y ddwy flynedd nesaf o bennu'r gyllideb yn rhai anodd i'r Cyngor, yn enwedig gan fod Ceredigion fel arfer yn cael swm isel o gymharu â setliad cyffredinol Cymru ar gyfartaledd. Ein hamcangyfrif yn seiliedig ar y sefyllfa flaenorol yw disgwyl cynnydd o tua 1.75% ar gyfer 2023-24 a dim ond 1.2% ar gyfer 2024-25.

2. SETLIAD REFENIW A CHYFALAF DROS DRO AR GYFER 2022/23

Cyhoeddwyd y setliad dros dro ar 22ain Rhagfyr 2021. Mae manylion llawn y setliad ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru fel a ganlyn:-

<https://llyw.cymru/setliad-refeniw-chyfalaf-llywodraeth-leol-dros-dro-2022-i-2023>

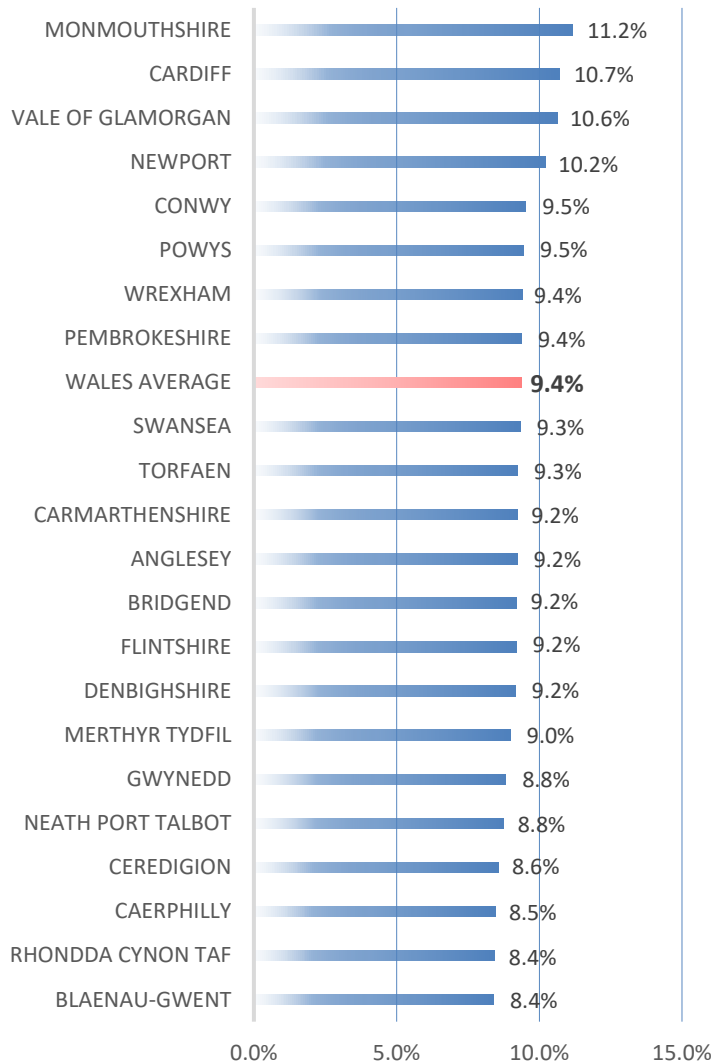
<https://gov.wales/local-government-revenue-and-capital-settlement-provisional-2022-2023>

Cymeradwywyd adroddiad pennu sylfaen Treth y Cyngor gan y Cabinet ar 7fed Rhagfyr 2021 a dychwelwyd y manylion i Lywodraeth Cymru i fwydo i gyfrifiadau'r setliad.

Cyfanswm y setliad refeniw, a elwir yn Gyllid Allanol Cyfun a ddyrannwyd i Geredigion ar gyfer 2022/23 yw £119.419m o gymharu â 2021/22 £110.006m (wedi'i addasu ar gyfer trosglwyddiadau) sef cynnydd o 8.6%. Mae Cymru gyfan wedi gweld cynnydd 9.4% ar gyfartaledd.

Newidiadau i'r Cyllid Allanol Cyfun yn 2022-23 fesul awdurdod lleol

Ffynhonnell: Setliad Cyllid Llywodraeth Leol Dros Dro Llywodraeth Cymru 2022-23

Mae'r cynnydd ar ben y trosglwyddiadau grant/cyllid a wnaed i'r setliad:

- £13.3m ar gyfer Ffioedd Clwyd Gwaredu Gwastraff (elfen Ceredigion - £237k)
- £0.285m ar gyfer y Rhaglen Rheoli Risgiau Arfordirol (Dim elfen Ceredigion)
- £5m ar gyfer y Grant Gweithlu Gofal Cymdeithasol (elfen Ceredigion - £114k)

Mae gan Geredigion £1,678 (21/22 £1,534) o gyllid y pen, o gymharu â chyfartaledd Cymru o £1,611 (21/22 £1,471) ac mae'r newid o un flwyddyn i'r llall yn 8fed o blith yr holl Awdurdodau Unedol. Treth y Cyngor band D ar gyfartaledd a bennwyd ar gyfer Ceredigion yn 2021-22 oedd £1,725, a oedd yn gyson yn is na chyfartaledd Cymru sef £1,731. Mae'r ffigurau hyn yn cynnwys prae-septau'r Heddlu a'r Cyngorau Tref a Chymuned.

Mae Setliad Ceredigion yn adlewyrchu ystod o symudiadau ailddosbarthu llai ffafriol yn ariannol a welir yn y boblogaeth a dangosyddion niferoedd disgyblion Ysgol Uwchradd. Mae Aseidiadau o Wariant Safonol yn gyfrifiadau tybiannol o'r swm y mae angen i bob Cyngor ei wario er mwyn darparu lefel safonol o wasanaeth. Yr Aseiad o Wariant Safonol ar gyfer 2022/23 yw £166.372m, sef cynnydd o 7.2% (2021/22 £155.153m). Y cynnydd mwyaf sylweddol o ran gwasanaeth oedd Gwasanaethau Cymdeithasol Personol, sef 12.2%.

3. Y GOFYNION O RAN Y GYLLIDEB

Mae model y Gyllideb wedi'i ddrafftio i gynnwys yr addasiadau o ran y setliad dros dro. Bydd angen ystyried unrhyw addasiadau sydd eu hangen ac sy'n codi yn y setliad terfynol a'u hymgorffori'n briodol yn y gyllideb.

Mae'r gwaith asesu manwl, a wnaed i adnabod y pwysau anochel o ran costau sy'n wynebu'r Gwasanaethau, wedi'i gwblhau, ac mae hwn wedi nodi cyfanswm net o £13.1m, a grynhoir yn Atodiad 1. Mae'r swm yma bron yn ddwbl y blynyddoedd cynt ac yn £3.8m yn fwy na'r swm uwch sydd ar gael yn y setliad a byddai hyn gyfystyr a'r angen i gynyddu Treth y Cyngor o bron i 8%, fodd bynnag mae rhai arbedion ar gael i broses pennu'r gyllideb.

Daw costau cynyddol Gofal yn unig i £7m, gan gynnwys:-

- Cyflog Byw Gwirioneddol £9.90 y DU ac Yswiriant Gwladol Cyflogwyr 1.25% – yn effeithio ar y rhan fwyaf os nad y cyfan o'r Gwasanaethau a Gomisiynir yn ymwneud â Gofal (yn arwain at ffactorau chwyddiant dros dro o 8.87% ar gyfer Gofal Cartref / Byw â Chymorth, 9.13% ar gyfer Gofal Preswyl ac 11.15% ar gyfer Taliadau Uniongyrchol).
- Cartrefi Preswyl – adolygiad pennu ffioedd yn mynd rhagddo ar hyn o bryd.
- Taliadau Uniongyrchol.
- Plant sy'n derbyn gofal.
- Gofal Cartref.

Mae darparu ar gyfer chwyddiant mewn cyflogau hefyd yn ffactor arwyddocaol a amcangyfrifir yn £3.4m, ac fel y mae pethau nid oes cytundeb ffurfiol eto ar brif ddyfarniad cyflog 2021/22.

Ar ôl cymryd i ystyriaeth y cyllid posibl sydd ar gael, gellir cyflawni cyllideb fantoledig, mae hyn yn cynnwys arbedion a gyflawnwyd ymlaen llaw o'r newid o ran y Ddarpariaeth Isafswm Refeniw ac mae angen targed arbedion o £0.5m ar hyn o bryd.

Mae Ardoll yr Awdurdod Tân yn amodol ar gadarnhad ffurfiol a rhagwelir y bydd yn arwain at bwysau o ran cost o £104k, a fydd angen cyllid brigdoriad.

Mabwysiadwyd ffordd gorfforaethol o ymdrin â cholledion a chostau net COVID19, yn hytrach na'r ffaith bod yn rhaid i bob gwasanaeth ysgwyddo'r rhan fwyaf o'r broblem a bwriedir talu'r swm hwn o'r Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi. Mae'r dull hwn o weithredu wedi sicrhau bod rheolaeth ariannol cyllidebau 2021/22 a gweithgarwch busnes fel arfer wedi parhau'n gryf. Ar hyn o bryd rhagwelir y bydd y costau caledi a'r incwm a gollir yn dod i gyfanswm gros o ychydig dan £7m gyda chymaint â phosibl yn cael ei adennill a'i adhawlio drwy grantiau/arian Llywodraeth Cymru.

Bydd costau ychwanegol yn sgil COVID-19 a rhywfaint o incwm coll yn parhau i gael eu gweld i mewn i'r flwyddyn 2022/23 a thu hwnt ac felly mae angen cyllideb gorfforaethol £750k o fewn cyllideb y Grŵp Arweiniol, yn ogystal â defnyddio cronfa wrth gefn a glustnodwyd gan gynnwys Cronfa Wrth Gefn COVID-19 a amcangyfrifir fel £1.25m. Nid oes dim ceisiadau am grant yn ddyledus y flwyddyn nesaf gan y bydd y Gronfa Galedi yn cau ac mae'r Setliad bellach yn cynnwys ar gyfer yr angen hwnnw. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi ymrwymo i barhau i gyflenwi Cyfarpar Diogelu Personol am ddim ar gyfer lechyd a Gofal Cymdeithasol cyhyd ag y bo angen ac i barhau i ddarparu cyllid ar gyfer Profi, Orlhain a Diogelu.

Mae 4.75% ychwanegol o Dreth y Cyngor yn codi £2.1m gros, sy'n cyfateb i £1.8m net ar ôl darparu ar gyfer angen ychwanegol y gyllideb a roddir ar gynllun Gostyngiadau Treth y Cyngor. Mae polisi adennill Incwm a chostau'r Cyngor yn golygu bod gwasanaethau'n parhau i adennill eu costau chwyddiannol sy'n berthnasol i wasanaethau y gellir codi tâl amdanynt gan ddefnyddwyr gwasanaethau, er mai'r broblem ar hyn o bryd yn y tymor agos yw sicrhau bod ffrydiau incwm yn cael eu hadennill i lefelau cyn Covid-19. Dangosir effaith gwahanol lefelau Treth y Cyngor yn y tabl isod:

<u>Cynnydd yn Nhreth y Cyngor %</u>	<u>Treth y Cyngor Band D Canlyniadol £</u>	<u>Cyfanswm Cynnydd Blynnyddol £</u>	<u>Cyfanswm Cynnydd Misol £</u>
0.0%	£1,412.59		
3.0%	£1,454.97	£42.38	£3.53
3.5%	£1,447.90	£49.44	£4.12
4.0%	£1,469.09	£56.50	£4.71
4.5%	£1,476.16	£63.57	£5.30
4.75%	£1,479.69	£67.10	£5.59
5.0%	£1,483.22	£70.63	£5.89
5.25%	£1,486.75	£74.16	£6.18
6.0%	£1,497.35	£84.76	£7.06

Mae'r crynodeb canlynol yn nodi'r prif newidiadau i'r gyllideb arfaethedig a'i hadnoddau sydd ar gael:

<u>Crynodeb o'r Gyllideb a'r Prif Newidiadau</u>			
Yn seiliedig ar Gynnydd Treth y Cyngor o 4.75%			£'000
<u>Adnoddau sydd ar Gael 2022/23</u>			
Cyllid Allanol Cyfun (Grant Cynnal Refeniw + Ardreth Annome:	<i>2021/22: £109,658</i>		119,419
Incwm Treth y Cyngor			
Sylfaen Treth y Cyngor (yn unol ag adroddiad Cabinet 07/12/21)			31,655.77
Treth y Cyngor 2021/22		£1,412.59	
Treth y Cyngor 2022/23 yn cynyddu	4.75%	£1,479.69	46,841
Sylfaen Premiwm Treth y Cyngor Ail Gartrefi (yn unol ag adroddiad Cabinet 07/12/21)			407.31
Treth y Cyngor 2021/22		£1,412.59	
Treth y Cyngor 2022/23 yn cynyddu	4.75%	£1,479.69	603
Cyfanswm yr Adnoddau sydd ar gael ar gyfer Gofynion y Gyllideb			166,862

Gan fod cynnig hwn y gyllideb ddrafft ar sail y setliad Dros Dro, mae'n destun unrhyw addasiadau y gall fod angen eu gwneud unwaith y bydd y Setliad Terfynol yn hysbys. Felly, gellir gwneud unrhyw addasiadau angenrheidiol yn unol â'r canlynol:

1. bydd gwerth unrhyw grantiau penodol a drosglwyddir i'r Grant Cynnal Refeniw yn cael eu pasio ymlaen at gyllideb y Gwasanaeth perthnasol;
2. bydd unrhyw newidiadau penodol eraill yn cael eu targedu'n uniongyrchol at y Gwasanaeth(au) a effeithir, os bydd hynny'n briodol; a
3. ymdrinnir ag unrhyw newidiadau eraill i'r Grant Cynnal Refeniw drwy addasu cyllideb refeniw gorfforaethol y Grŵp Arweiniol.

Mae'r crynodeb a ganlyn yn nodi'r prif newidiadau arfaethedig i angen y Gyllideb (yn seiliedig ar senario Treth y Cyngor o 4.75%), y cynigir ei gynyddu o £154.736m i £166.862m (cynnydd o £12.126m):

	<u>£`000</u>	<u>£`000</u>	<u>£`000</u>
Cyfanswm yr Adnoddau sydd ar gael ar gyfer Gofynion y Gyllideb			166,862
Cyllideb Sylfaenol wedi'i Haddasu a ddygwyd ymlaen o'r flwyddyn flaenorol		154,736	
<u>Addasiadau Corfforaethol a Chyfrifoldebau Newydd:</u>			
<u>Dyraniadau Penodol</u>			
- Ardoll Awdurdod Tân M&WWFA	104		
- Lwfansau Aelodau / Offer Siambr yr Aelodau	105		
- Premiwm Zil Gartrefi Treth y Cyngor	45		
- Cynllun Cymorth Treth y Cyngor ac Ariannu Rhaglen Gyfalaf	490		
	744		
<u>Trosglwyddiadau i mewn:</u>			
- Grant Cymorth Ffioedd Clwyd Trin Gwastraff Bwyd a Gwastraff Gweddilliol	237		
- Grant Gweithlu Gofal Cymdeithasol a Chynaliadwyedd	114		
	351		
Cyfanswm		1,095	
<u>Mwy o bwysau costau 'Busnes fel Arfer' ar Wasanaethau</u>			
- Cyflogeion - Dyfarniad cyflog ac ardoll Yswiriant Gwladol ychwanegol	4,504		
- Cyflogeion - Heb fod yn gysylltiedig â dyfarniad cyflog	1,107		
- Cyflenwadau a Gwasanaethau (gan gynnwys Taliadau 3ydd Parti / Trosglwyddo)	6,545		
- Colli incwm / cyllid grant	23		
Wedi tynnu Rhagdybiaethau Ariannu	(500)		
<u>COVID19</u>			
- Darpariaeth Gorfforaethol COVID19	2,000		
- Wedi tynnu Rhagdybiaeth Ariannu - Defnyddio Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnc	(1,250)		
	12,429		
<u>Gostyngiadau Costau / Cynigion Arbedion</u>			
- Arbedion Angenrheidiol	(498)		
- Arbediad Corfforaethol - newid Darpariaeth Isafswm Refeniw	(900)		
	(1,398)		
Amcangyfrif o'r Gyllideb Reoladwy a'r Gyllideb Net			166,862
Diffyg (-) / Balans			-

Byddai Treth y Cyngor o 5.0% yn Fand D o £1,483.22 cyfanswm Treth y Cyngor o £46.952m a llai o arbedion / gwariant uwch o £96k. Cyfanswm y Gyllideb £166.958m. Byddai Treth y Cyngor o 5.25% yn Fand D o £1,486.75 cyfanswm Treth y Cyngor o £47.064m a llai o arbedion / gwariant uwch o £192k. Cyfanswm y Gyllideb £167.054m.

Wrth drosi'r gyllideb gyffredinol i'r gwasanaethau, cynigir y dyraniadau yn unol â'r crynodeb isod (mae'r rhain yn amodol ar benderfyniadau terfynol y Cyngor Llawn ar y Gyllideb a lefelau Treth y Cyngor). Mae'r isod yn dangos y gyllideb wreiddiol ar gyfer y flwyddyn gyfredol, wedi'i haddasu ar gyfer trosglwyddiadau eraill y cytunwyd arnynt rhwng gwasanaethau a'r addasiadau corfforaethol i fyny at Gyfansymiau Arfaethedig y Gyllideb. Ceir mwy o wybodaeth hefyd yn Atodiad 2.

Cyfansymiau'r Gyllideb - Symudiadau Fesul Gwasanaeth (yn seiliedig ar senario Treth y Cyngor o 4.75%)

4. FFRAMWAITH Y GYLLIDEB A'R HER ARIANNOL

Caiff gwasanaethau'r Cyngor eu hariannu drwy gyfuniad o grant gan y Llywodraeth, Treth y Cyngor a ffioedd a thaliadau. Caiff incwm y ffioedd a'r taliadau ei osod yn erbyn y gwariant.

Fel y nodwyd cyn hyn mewn adroddiadau am gyllidebau, mae rhagamcanion ariannol y Cyngor yn nodi y bydd gwariant gwasanaethau yn parhau i godi gyda chyllid disgwylid yn disgyn dros y tymor canolig. Mae'r gymhareb ariannu rhwng arian canolog Llywodraeth Cymru ac arian lleol Treth y Cyngor wedi newid dros y blynyddoedd o fod yn agos at 80:20 yn 2013 i fod dros dro yn 72:28 yn awr ar gyfer 2022/23.

	Cyllideb Reoladwy Wreiddiol a Gymeradwywyd 2021/22 £'000	Cyllideb Reoladwy wedi'i Diweddaru (fel yn Ch3) 2021/22 £'000	Cyfansymiau'r Gyllideb Reoladwy Ddrafft 2022/23 £'000	<i>Cyfansymiau Cyllideb Ddrafft 2022/23 o gymharu â Chyllideb wedi'i Diweddaru 2021/22</i> %
Cyswllt Cwsmeriaid	5,735	5,779	6,155	+6.5%
Gwasanaethau Democraataidd	4,096	4,120	4,391	+6.6%
Economi ac Adfywio	3,489	3,471	3,688	+6.3%
Cyllid a Chaffael	21,311	20,188	19,197	-4.9%
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	17,062	17,587	18,241	+3.7%
Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu	1,538	1,535	1,569	+2.2%
Pobl a Threfniadaeth	2,093	2,093	2,165	+3.4%
Polisi, Pherfformiad a Amddiffyn y Cyhoed	2,098	2,146	2,355	+9.7%
Porth Cymorth Cynnar	3,467	3,829	4,401	+14.9%
Porth Cynnal	23,763	23,633	28,648	+21.2%
Porth Gofal	11,369	11,656	13,617	+16.8%
Ysgolion a Diwylliant	49,841	48,721	50,965	+4.6%
Arweiniol	4,284	5,388	6,731	+24.9%
Arollau, Premiwm Treth y Cyngor a Chronfeydd	4,590	4,590	4,739	+3.2%
CYFANSWM	154,736	154,736	166,862	+7.8%

Fel yr amlinellir yn y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig un o brif agweddau strategaeth y gyllideb yw gwastatáu'r newidiadau cyllidebol sylweddol cymaint ag y gellir, er mwyn sicrhau bod effaith cyllidebau ar ddarparu gwasanaethau yn fwy cynaliadwy a hefyd er mwyn atal toriadau i wasanaethau naill ai ar yr adeg anghywir neu am y swm anghywir.

Cafwyd cydsyniad yn y Strategaeth hefyd ar yr egwyddor bod arbedion trawsnewid a wnaed cyn bod hynny'n ofynnol ar gyfer y gyllideb flynyddol yn cael eu rhoi i fod yn ddefnyddiol mewn cronfa a glustnodwyd yn gronfa wrth gefn. Byddai hyn yn digwydd drwy gyfrwng cyllideb y Grŵp Arweiniol a'r arian i'w ddefnyddio'n benodol ar gyfer Blaenoriaethau Strategol y Cyngor wrth ymwneud â gofynion cyfalaf untro. Yn ogystal, gellid rhoi'r arbedion i mewn i gyllideb sylfaenol blwyddyn berthnasol tua'r dyfodol pan fyddai gwir angen.

Rhagwelir y bydd setliadau cyllideb y blynyddoedd i ddod yn parhau i fod yn heriol ac felly wrth i bwysau COVID19 gilio a gallu sefydliadol ganiatáu, bydd yn hanfodol bod arbedion Trawsnewid ynghyd â gwelliant parhaus/arbedion effeithlonrwydd yn parhau i gael eu symud ymlaen a'u cyflawni.

Mae'r eitemau Cyfalaf mwyaf arwyddocaol sy'n gofyn am fuddsoddiad parhaus / newydd trwy barhau i ddefnyddio egwyddorion y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn cynnwys rhaglen Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif, y Cynlluniau Amddiffyn yr Arfordir sydd ar ddod (o bosibl yn gofyn am oddeutu £3.5m tuag at amcangyfrif £23m o ran costau'r cynllun) a chynlluniau sy'n gysylltiedig â Blaenoriaeth Gorfforaethol Hybu'r Economi.

Bydd yr olaf o'r rheini yn cynnwys bargaen Twf Tyfu Canolbarth Cymru a gymeradwywyd yn ddiweddar, a fydd yn gofyn am arian cyfatebol ac ymrwymiad ariannol i fynd ochr yn ochr ag arian a sicrhawyd gan Lywodraeth Cymru a Thrysorlys Ei Mawrhydi dros y 15 mlynedd nesaf. Mae cefnogi'r economi leol hyd yn oed yn bwysicach mewn byd ar ôl Covid19 ac o bosibl yn golygu bod angen mwy o fuddsoddiad ariannol.

Felly byddai'n briodol ac mae'n parhau i fod yn bwysig gallu cyflawni gostyngiadau mewn costau er mwyn mantoli'r cyllidebau blynyddol, yn hytrach na thorri'r symiau sydd ar gael i'w buddsoddi mewn cynlluniau sy'n cael blaenoriaeth o ystyried maint y buddsoddiad cyfalaf sy'n debygol o fod ei angen yn y tymor canolig.

5. RISGIAU I'R GYLLIDEB

Mae'r papur arferol ynghylch y Risgiau i'r Gyllideb, sydd wedi'i ddiweddarau i nodi newidiadau perthnasol, wedi'i atodi (Atodiad 3). Heb fod mewn trefn benodol, mae'n adnabod y prif risgiau i'r gyllideb ynghyd â sylwadau priodol a'r mesurau rheoli sydd ar waith i leihau'r risg.

6. RHAGLEN GYFALAF

Mae cyllid cyfalaf wedi gostwng yn sylweddol ledled Cymru o £177.8m i £150m. Dyraniad Ceredigion yw £4.891m (roedd y swm eleni yn £5.785m), sef gostyngiad o £894k. Rhennir y dyraniad rhwng Grant Cyfalaf Cyffredinol £1.995m (£2.896m 21/22) a Benthycia â Chymorth Heb ei Neilltuo £2.896m (£2.889m 21/22). Mae'r arwydd y

bydd cyfalaf yn cynyddu ar gyfer 2023/24 er nad yn union yn ôl i lefelau'r flwyddyn gyfredol. Serch hynny, bydd cyllid ychwanegol ar gael ar gyfer yr agenda Newid yn yr Hinsawdd gyda Chyllideb Llywodraeth Cymru yn dangos £20m ychwanegol ar gyfer 'Datgarboneiddio Llywodraeth Leol' yn 2023/24 a 2024/25.

Mae rhaglen Gyfalaf sydd wedi'i diweddarau wedi'i hatodi (Atodiad 5) ynghyd â'r Strategaeth Gyfalaf (Atodiad 6).

Y Rhaglen Gyfalaf Gyffredinol a gynigir ar gyfer 2021/22 yw £22.661m a 2022/23 yw £40.282m. Nid yw rhaglenni 2023/24 a 2024/2025 wedi cynnwys grantiau nad ydyn nhw'n hysbys ar hyn o bryd. Bydd grantiau ychwanegol hefyd i'w hychwanegu at raglen 2022/23 yn nes ymlaen yn y flwyddyn gan mai dim ond grantiau sy'n rhedeg dros fwy na blwyddyn y mae'n eu cynnwys.

Mae'r rhaglen ddiweddaraf ar gyfer 2021/22 yn ostyngiad arfaethedig, yn bennaf oherwydd llithriant, o £4.331m, o bedwar ar hugain o gynlluniau gyda phedwar yn cyfrif am dros £2.3m sef £900k yn erbyn gwaith cyfalaf ychwanegol ysgolion, £687k Uned Cymorth Dysgu Ysgol Penglais, £380k yn erbyn y Gronfa Ysgogi Economaidd a £300k o Raglen Ysgolion yr 21ain Ganrif (Band B). Yn ogystal, mae £508k wedi'i ychwanegu at y rhaglen mewn perthynas â Phrosiectau Codi'r Gwastad.

Mae'r elfennau o'r rhaglen a ariennir gan y Cyngor ar gyfer 2022/23 yn gynlluniau cylchol ar y cyfan a'r cynlluniau a ariennir yn sylweddol gan grantiau yw Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif Band B a'r Cynlluniau Amddiffyn yr Arfordir a ariennir gan Lywodraeth Cymru.

Mae gwaith mewn perthynas â'r Cynlluniau Amddiffyn yr Arfordir yn Aberaeron ac Aberystwyth yn mynd rhagddo. Amcangyfrifir y bydd y cynlluniau'n costio £23m a ariennir yn bennaf gan Lywodraeth Cymru gyda'r Cyngor ar hyn o bryd yn disgwyl ariannu 15% neu £3.45m. Daw'r cyllid gan y Cyngor o'r Gronfa Wrth Gefn Hyrwyddo Cydnerthedd Amgylcheddol a Chymunedol. Proffiliwyd y gwariant £23m dros y blynyddoedd ariannol canlynol 2022/23, 2023/24 a 2024/25.

Bydd gan raglen Tyfu Canolbarth Cymru gynlluniau penodol i'w hychwanegu at y rhaglen gyfalaf tair blynedd ar ôl iddynt gael eu datblygu ymhellach.

Mae'r Cyngor wedi bod yn llwyddiannus wrth gael cymeradwyaeth am grant codi'r gwastad o £10.8m gan Lywodraeth y DU sy'n ymwneud â chyflawni cynlluniau ar draws 2021/22 hyd at flwyddyn 2024/25.

Mae balans y derbyniadau cyfalaf o Ddatblygiad Dan Dre yn Aberystwyth yn £1.7m ar ôl darparu ar gyfer caffael safle Arriva ar gyfer Datblygu Economaidd.

Felly mae'r Rhaglen Gyfalaf a'r Strategaeth Gyfalaf yn awr yn cael eu cyflwyno ar gyfer eu cymeradwyo a'u hargymell i'r Cyngor, fel rhan o broses cyllideb y Cyngor.

7. CYDNERTHEDD ARIANNOL A CHRONFEYDD WRTH GEFN

Mae cydnerthedd ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn gryf ac yn gadarn am nifer o resymau sydd oll yn sail i reolaeth ariannol dda. Mae Archwilio Cymru yn adolygu ac yn herio dull gweithredu'r Cyngor o ran cynllunio ar gyfer y dyfodol a chynaliadwyedd yr Arian. Ymyrrwyd yn gynnar yn y blynyddoedd diwethaf i fynd i'r afael â bylchau yn

y gyllideb yn uniongyrchol gydag agwedd ddiwyd tuag at ymdrin â hwy a chymerwyd penderfyniadau i gynnal lefelau gwasanaethau yn y Sir i gwrdd â'r galwadau cynyddol a achosir gan gynifer o ffactorau allanol.

Ni fydd yn hawdd cynnal cydnerthedd ariannol presennol y Cyngor yn y tymor canolig, ond rhaid cydnabod y dylem allu bod yn hyderus y gallwn barhau i wneud ein gorau glas i gael y canlyniad cywir o dan yr amgylchiadau.

Mae'r cronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor eisoes yn gymorth mawr i gadw lefelau Treth y Cyngor i lawr. Roedd y Cyngor wedi cynnal lefel o tua £20m o fenthycia mewnol drwy ddefnyddio arian a gedwir mewn cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi sydd wedi lleihau'r angen i fenthycia. Amcangyfrifir bod y dull hwn o weithredu wedi arbed £800k y flwyddyn i'r trethdalwr sy'n cyfateb i arbediad o bron i 2% yn flynyddol mewn taliadau Treth y Cyngor. Heb ddigon o arian wrth gefn ni ellir pwysleisio digon y gost amcangyfrifedig o ddatrys benthyca mewnol ac ymgymryd â benthyca darbodus i ariannu cynlluniau cyfalaf angenrheidiol i gefnogi'r economi leol.

Mae'r gyllideb bob amser wedi'i phennu fel nad oes dim galw o Falansau'r Gronfa Gyffredinol i gefnogi'r gyllideb sylfaenol ac eithrio ar gyfer ariannu eitemau untro eithriadol a blaenoriaethol y cytunwyd arnynt.

Cyfeiriodd Archwilio Cymru yn eu Hasesiad diweddaraf o Gynaliadwyedd Ariannol at y canlynol:-

'Bydd cynghorau sy'n defnyddio eu cronfeydd wrth gefn heb gynllunio i wneud hynny er mwyn cau bylchau yn eu cyllidebau refeniw yn lleihau eu cronfeydd wrth gefn ac yn lleihau eu cydnerthedd i ariannu pwysau annisgwyl ar y gyllideb yn y dyfodol'.

Targed cymeradwy'r Cyngor yw cynnal Balansau Cyffredinol rhwng 3% a 5% o'r gwariant net. Ar 31^{ain} Mawrth 2021, roedd y balansau cyffredinol yn 4.0% (£6.1 miliwn) ac mae'r balans a ragwelir yn parhau'n wastad o ran y swm, sydd ychydig yn is o ran canran oherwydd y cynnydd yn y gyllideb sylfaenol.

	31.3.21	31.3.22	31.3.23
	Gwirioneddol	Cynlluniedig	Cynlluniedig
Balansau Cyffredinol - Swm	£6.1m	£6.1m	£6.1m
Balansau Cyffredinol - Canran	4.0%	3.9%	3.6%

8. STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOLIG

Mae fersiwn wedi'i diweddarau wedi'i hamgáu fel Atodiad 4 i'w hystyried, nid oes dim newidiadau sylweddol na sylfaenol, mae'n cynnwys setiau data wedi'u diweddarau yn ogystal â'r sefyllfa ariannol ar gyfer y tymor canolig.

9. CASGLIADAU

Mae'r adroddiad cyllideb hwn yn ymdrin â chyhoeddiad y setliad dros dro a hefyd argymhelliad i'r Cyngor ar lefel Treth y Cyngor ar gyfer 2022/23. Mae'r Cyngor i fod i ystyried y gyllideb derfynol ar 3^{ydd} Mawrth 2022 ar ôl craffu ar bapurau'r gyllideb a'r cynigion drafft.

Bydd y setliad terfynol yn dilyn craffu ar gynlluniau gwariant Llywodraeth Cymru gan Senedd Cymru, yn cael ei gyhoeddi gan Lywodraeth Cymru ar 1 Mawrth 2022. Efallai na fydd dim newidiadau i'r sefyllfa yn hysbys tan ar ôl hynny a bydd angen eu haddasu i gynnig y gyllideb.

Gellir cyflawni'r gyllideb arfaethedig. Mae'r Arweinydd, Aelodau'r Cabinet, aelodau'r Grŵp Arweiniol a Swyddogion Arweiniol Corfforaethol, ynghyd â'u staff, wedi gweithio'n galed i gwrdd â'r heriau a osodwyd arnynt i gynhyrchu'r gyllideb ddrafft hon, er bod gwaith pellach yn parhau o hyd fel arfer.

Y prif arbedion trawsnewid a gyflawnwyd yn ddiweddar yw arbedion teithio ac adolygiad y ddarpariaeth isafswm refeniw sy'n cael eu dyrannu o fewn y gyllideb arfaethedig. Fodd bynnag, rhagwelir y bydd setliadau cyllideb y blynyddoedd i ddod yn parhau i fod yn heriol ac felly wrth i bwysau COVID19 gilio a gallu sefydliadol ganiatáu, bydd yn hanfodol bod arbedion Trawsnewid ynghyd â gwelliant parhaus/arbedion effeithlonrwydd yn cael eu symud ymlaen a'u cyflawni.

Ni ddisgwylir cyhoeddiad am y setliad terfynol tan ddechrau mis Mawrth ac mae'n annhebygol y bydd unrhyw newidiadau i'r sefyllfa yn hysbys tan hynny ac os bydd unrhyw newidiadau'n codi, bydd angen eu haddasu i gynnig y gyllideb.

Gan ystyried yr holl faterion yn yr adroddiad hwn, gallaf gadarnhau bod y gyllideb arfaethedig wedi'i pharatoi mewn modd cadarn a'i bod yn destun cyflawni targedau arbedion neu adlinio'r gyllideb yn ystod y flwyddyn. Gallaf hefyd gadarnhau bod y cynlluniau Cyfalaf a'r Strategaeth ar hyn o bryd yn ddarbodus ac yn fforddiadwy a chredir bod y risg gyffredinol o ran yr elfen hon yn isel.

O ystyried yr amgylchiadau COVID19 parhaus ni fu pwysigrwydd rheolaeth ariannol gadarn erioed yn fwy ac felly bydd yn parhau i fod o'r pwys mwyaf bod y sefyllfa ariannol yn cael ei goruchwylio'n barhaus ac, os oes angen, fod unrhyw gamau yn ystod y flwyddyn yn cael eu cymryd fel ac os yw'n briodol. Mae'r rheoleiddwyr wedi cydnabod cydnherthedd ariannol a hanes y Cyngor o ran rheolaeth ariannol gadarn.

10. TRETH Y CYNGOR

Bydd argymhelliad Treth y Cyngor i'r Cyngor yn cael ei wneud yn dilyn proses Craffu ar y Gyllideb a chyfarfod y Cabinet i'w gynnal ar 22^{ain} Chwefror.

**Llesiant
Cenedlaethau'r
Dyfodol: Oes
Asesiad Effaith
Integredig wedi ei
gwblhau? Os nad
oes, dywedwch
pam:**

Nid yw'r adroddiad hwn yn cyfeirio at newid mewn gwasanaeth, mae'n cefnogi cynnal gwasanaethau. Bydd y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn ystyried cynigion manwl ynghylch y gyllideb gan roi sylw i'r canlynol: Hirdymor, Integreiddio, Cydweithio, Cynnwys ac Atal.

- Argymhellion:**
- a) Cymeradwyo tri opsiwn ar gyfer cyfanswm y gyllideb sylfaenol ddrafft ar hyn o bryd ym mhroses y gyllideb sef £166,862, £166,958 a £167,054.
 - b) Ystyried argymell i gyfarfodydd Trosolwg a Chraffu'r gyllideb dri opsiwn a ffeffir ar gyfer lefel Treth y Cyngor i'w chynnig ar gyfer 2022/23; 4.75%, 5.0% neu 5.25% a nodi bod cynnig y Gyllideb ddrafft yn seiliedig ar fodel gweithio o £1,479.69 ar gyfer eiddo Band D at ddibenion y Cyngor Sir, sef cynnydd o 4.75%. Mae cynnydd o 5.0% yn darparu ar gyfer gwariant pellach / llai o arbedion o £96k a chynnydd o 5.25% yn darparu ar gyfer gwariant pellach / llai o arbedion o £192k.
 - c) Pan gyhoeddir y setliad terfynol, bydd gwerth unrhyw grantiau penodol pellach a drosglwyddir i'r Grant Cynnal Refeniw yn cael eu pasio ymlaen at gyllideb y Gwasanaeth perthnasol;
 - d) Pan gyhoeddir y setliad terfynol, bydd unrhyw newidiadau penodol eraill yn cael eu targedu'n uniongyrchol at y Gwasanaeth(au) a effeithir, os bydd hynny'n briodol; ac
 - e) Ymdrinnir ag unrhyw newidiadau eraill i'r Grant Cynnal Refeniw drwy addasu cyllideb refeniw gorfforaethol y Grŵp Arweiniol.
 - f) Cymeradwyo'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig wedi'i diweddarau a nodir yn Atodiad 4 ac argymell i'r Cyngor ei chymeradwyo
 - g) Cymeradwyo'r Rhaglen Gyfalaf fel y nodir yn Atodiad 5 ac argymell i'r Cyngor ei chymeradwyo
 - h) Cymeradwyo'r Strategaeth Gyfalaf fel y nodir yn Atodiad 6 ac argymell i'r Cyngor ei chymeradwyo.
 - i) Gofyn am farn y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu ar y Gyllideb ynghylch yr adroddiad hwn.

**Rheswm dros y penderfyniad:
Trosolwg a
Chraffu:**

Er mwyn paratoi cyllideb ar gyfer 2022/23.

Bydd Cynigion y Gyllideb yn cael eu hystyried gan y Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu a chan y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu.

**Blaenoriaethau
Corfforaethol:**

Strategaeth Ariannol Tymor Canolig.

**Goblygiadau
ariannol:**

Rhan o broses pennu'r gyllideb.

Pwerau Statudol:

Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1972.

Papurau Cefndir:

Y Setliad Refeniw a Chyfalaf Dros Dro a chyhoeddiadau eraill Llywodraeth Cymru.

Atodiadau:

Atodiad 1 - Pwysau Net o ran Costau fesul Gwasanaeth

**Atodiad 2 - Symudiad Cyfansymiau y Gyllideb fesul
Gwasanaeth
Atodiad 3 - Risgiau i'r Gyllideb
Atodiad 4 - Strategaeth Ariannol Tymor Canolig
Atodiad 5 - Rhaglen Gyfalaf
Atodiad 6 - Strategaeth Gyfalaf**

**Swyddog
Arweiniol
Corfforaethol -
Cyllid a Chaffael:**

Stephen Johnson

**Swyddogion
Adrodd:**

Stephen Johnson / Justin Davies / Duncan Hall

Dyddiad:

25 Ionawr 2022

Cyllideb 2022/23: Pwysau Costau a Amcanqyfrifir fesul Gwasanaeth

	Costau Cyflogeion (Codiad Cyflog 2021/22 yn yr Arfaeth) £'000	Costau Cyflogeion (Darpariaeth Dyfarniad Cyflog 2022/23) £'000	Cynnydd 1.25% Yswiriant Gwladol Cyflogwyr £'000	Chwyddiant Cyfleustodau / Ynni £'000	Darpariaeth ar gyfer Chwyddiant Gwasanaethau a Gomisiynir yn Allanol (gan gynnwys Cyflog Byw Gwirioneddol ac Yswiriant Gwladol Cyflogwyr) £'000	Arian Sefydlu Strwythur Model Gweithredu newydd Gydol Oed a Lies (BI 1 o 2) £'000	Costau Cyflogeion (Arall) £'000	Trosglwyddo / Taliadau Trydydd Parti £'000	Cyflenwadau a Gwasanaethau (Cysylltiedig â gofal) £'000	Cyflenwadau a Gwasanaethau (Arall) £'000	Colli Incwm Cyllid grant £'000	Darpariaeth Cyllideb COVID19 £'000	CYFANSWM GROS £'000	Rhagdybiaeth au Ariannu (Cronfeydd / Grantiau) £'000	CYFANSWM NET £'000
Cyswllt Cwsmeriaid	19	110	30			-	-			111			270		270
Gwasanaethau Democraidd	16	106	27			-	70			35			254		254
Economi ac Adfywio	(1)	125	36	69		-	-						229		229
Cyllid a Chaffael	12	90	25			-	-	290		200			617		617
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	(12)	199	51	19		-	-			180			437		437
Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu	5	24	7			-	-						36		36
Pobl a Threfniadaeth	11	50	15			-	-						76		76
Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd	35	105	30			-	-				23		193		193
Porth Cymorth Cynnar	29	141	37	19		360	-						586		586
Porth Cynnal	20	136	36		2,153	196	-	950	1,540				5,031	(250)	4,781
Porth Gofal	(4)	245	60	37	420	301			629				1,688		1,688
Ysgolion a Diwylliant	285	1,195	361	155		-	250			263			2,509	(250)	2,259
Grŵp Arweiniol	3	842	3			-	-					2,000	2,848	(1,250)	1,598
Ardollau, Premiwm Treth y Cyngor a Chronfeydd								104		45			149		149
CYFANSWM	418	3,368	718	299	2,573	857	320	1,344	2,169	834	23	2,000	14,923	(1,750)	13,173

CRYNODEB

Pwysau Costau Cyffredin sy'n effeithio ar bob Gwasanaeth / y rhan fwyaf ohonynt
 Pwysau Costau Cyffredin sy'n effeithio ar bob Porth
 Pwysau Costau Penodol i Wasanaethau Unigol
 Dyraniadau Corfforaethol Arfaethedig wedi'u Brigdorri
 Darpariaeth Cyllideb COVID19
CYFANSWM

															4,803
															3,430
															3,446
															744
															750
															13,173

Symudiadau'r Gyllideb - Cyllideb 2021/22 i Gyllideb Ddrafft 2022/23

	Cyllideb Reoladwy Wreiddiol a gymeradwywyd 2021/22 £'000	Trosglwyddia dau Cyllideb fel rhan o £2.1m o Arbedion Corfforaethol £'000	Trosglwyddia dau'r Gyllideb Ch1 ar ôl Pennu'r Gyllideb (Gweler Nodyn 1) £'000	Trosglwyddia dau / Symudiadau Cyllidebol Eraill yn y flwyddyn £'000	Cyllideb Reoladwy wedi'i Diweddaru 2021/22 £'000	Newid yn y Ddarpariaeth Isafswm Refeniw (Cyngor Llawn - 17/06/21) Rhan 1 o 2 £'000	Cost rhedeg Llety Diogel i Blant Canolbarth y Sir am Ran o'r flwyddyn £'000	Trosglwyddia dau / Symudiadau Cyllidebol Eraill £'000	Angen y Gyllideb Sylfaenol Reoladwy 2021/22 £'000	Ychwanegu Grantiau a Drosglwyddwyd i Setliad y Grant Cynnal Refeniw i basbortio i Wasanaethau £'000	Cyllid wedi'i ddyrannu ar gyfer 2022/23 Pwysau Costau Net £'000	Newid yn y Ddarpariaeth Isafswm Refeniw (Cyngor Llawn - 17/06/21) Rhan 2 o 2 £'000	Arbedion Sydd eu Hangen ar gyfer 2022/23 £'000	Cyfansymiau Cyllideb Reoladwy Ddrafft 2022/23 £'000
Cyswllt Cwsmeriaid	5,735			44	5,779			106	5,885		270			6,155
Gwasanaethau Democraidaidd	4,096			24	4,120			17	4,137		254			4,391
Economi ac Adfywio	3,489			(18)	3,471			(12)	3,459		229			3,688
Cyllid a Chaffael	21,311	(1,174)		51	20,188	(700)		(8)	19,480		617	(900)		19,197
Prifffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	17,062		525	-	17,587			(20)	17,567	237	437			18,241
Cyfreithiol a Llywodraethu	1,538			(3)	1,535			(2)	1,533		36			1,569
Pobl a Threfniadaeth	2,093			-	2,093			(4)	2,089		76			2,165
Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd	2,098			48	2,146			16	2,162		193			2,355
Porth Cymorth Cynnar	3,467		580	(218)	3,829			(14)	3,815		586			4,401
Porth Cynnal	23,763		(290)	160	23,633			120	23,753	114	4,781			28,648
Porth Gofal	11,369		290	(3)	11,656		300	(27)	11,929		1,688			13,617
Ysgolion a Diwylliant	49,841		(1,105)	(15)	48,721			(15)	48,706		2,259			50,965
Gnŵp Arweiniol	4,284	1,174		(70)	5,388	700	(300)	(157)	5,631		1,598		(498)	6,731
Ardollau, Premiwm Treth y Cyngor a Chronfey	4,590			-	4,590			-	4,590		149			4,739
Cyfanswm y Gyllideb Reoladwy	154,736	-	-	-	154,736	-	-	-	154,736	351	13,173	(900)	(498)	166,862

Nodyn 1: Trosglwyddiadau'r Gyllideb Ch1 ar ôl pennu'r Gyllideb

Yn ymwneud â Chludiant i'r Ysgol	525
Uned Cyfeirio Disgyblion	580
Cyllideb Cyflogeion Taliadau Uniongyrchol	290

Risgiau'r Gyllideb

Dyma'r prif risgiau a nodwyd ar gyfer y gyllideb ynghyd â'r sylwadau priodol, a'r rheolaethau a weithredir i leihau'r risg:

1. Newidiadau i lefel y Cyllid Allanol Cyfun

Mae swm y Grant Cynnal Refeniw a'r Ardrethi Annomestig a gaiff eu hailddosbarthu bellach yn darparu tua 72% o'r cyllid ar gyfer gwariant refeniw net y Gronfa Gyffredinol. Gall newidiadau i'r modd y caiff grantiau eu dosbarthu gael effaith fawr ar gyllid y Cyngor. Mae'r Cyngor yn gallu cyflwyno sylwadau i'r Llywodraeth yn uniongyrchol a thrwy Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru er mwyn ceisio dylanwadu ar y newidiadau sy'n cael eu gwneud.

Gyda'r rhagolygon economaidd ar hyn o bryd a dyraniadau dangosol ar lefel Cymru Gyfan ar gyfer y 2 flynedd nesaf ar ôl 2022/23, mae risg sylweddol y bydd codiadau is na chwyddiant mewn dyraniadau Cyllid Allanol Cyfun h.y. gostyngiadau mewn termau real ar gyfer y blynyddoedd i ddod. Mae angen i'r Cyngor gadw hyn mewn cof wrth ystyried ei flaenoriaethau gwario a gwelliannau i wasanaethau, gyda golwg ar yr angen i liniaru effaith y dyfodol ar y gyllideb.

Hefyd, mae elfen o risg ariannol bob amser yn gysylltiedig â chyflawni'r cynlluniau arbedion a gaiff ei fonitro'n rheolaidd. Po uchaf yw lefel targedau'r Arbedion, yr uchaf yw'r risg ac eithrio lle maent wedi'u cyflawni ymlaen llaw.

2. Newidiadau annisgwyl cyffredinol mewn gwariant a/neu incwm yn ystod y flwyddyn

Un rheswm pam y mae'r Cyngor yn cadw cronfeydd yw cynnig rhywfaint o ddiogelwch yn erbyn newidiadau annisgwyl. Mae system fisol reolaidd ar waith i fonitro'r gyllideb, gydag adroddiadau chwarterol ffurfiol yn cael eu cyflwyno i'r Aelodau ynghyd ag adrodd am eithriadau rhwng y cyfnodau hynny.

Mae'r Cyngor yn yswirio yn erbyn y prif risgiau hysbys megis difrod tân, atebolrwydd cyflogwr ac atebolrwydd cyhoeddus.

3. Newidiadau o ran incwm grant penodol

Mae'r Cyngor yn cael symiau mawr bob blwyddyn ar ffurf grantiau penodol. Pe bai rheolau'r Llywodraeth yn newid neu pe baem drwy amryfusedd yn methu â chydymffurfio ag amodau grantiau, mae risg bosib y gallem gollu incwm grant sylweddol. Mae archwilwyr allanol y Cyngor yn adolygu'n gyson y ffordd y mae'r Cyngor yn gweinyddu grantiau ac mae gwelliannau gweithdrefnol yn cael eu rhoi ar waith yn ôl y gofyn i sicrhau nad ydym yn colli dim incwm grant.

Hefyd mae risg bosibl pe bai grantiau refeniw penodol Llywodraeth Cymru yn dod i ben, ond bod disgwyl i'r gwasanaethau a gyllidir drwy grantiau o'r fath gael eu cynnal ar yr un lefel neu ar lefel is. Lle bynnag y bo modd, dylid paratoi

strategaethau ymadael i ymdrin â'r canlyniadau pan fydd cyllid grant yn dod i ben.

Mae newid ar y gorwel o ran cyllid rhanbarthol gan Lywodraeth Cymru o ran y Gronfa Gofal Integredig a Thrawsnewid Gofal Cymdeithasol sy'n pontio i ffrwd gyllido rhanbarthol newydd yn 2022/23. Bydd hyn yn gofyn am reolaeth weithredol ac yn dod â lefel uwch o risg.

4. Twyll (gan gynnwys Seiberddiogelwch)

Gallai twyll mawr achosi colled ariannol sylweddol i'r Cyngor yn ogystal â gwanhau hyder y cyhoedd. Mae'r Cyngor yn cynnal system o reoliadau ariannol a rheolau sefydlog i reoli'r risg hon ochr yn ochr â pharhad busnes a threfniadau cynllunio ar gyfer argyfwng sifil posibl. Mae Gweithgor gweithredol o Swyddogion sy'n canolbwyntio ar faterion sy'n ymwneud â Seiberddiogelwch a chydnerthedd busnes cysylltiedig. Bydd adain Archwilio Mewnol y Cyngor, fel rhan o'i chylch gorchwyl, yn ymchwilio i risgiau Twyll posibl, yn cynghori ar arferion gorau, ac yn sicrhau bod systemau rheoli mewnol digonol ar waith a'u bod yn cael eu dilyn.

5. Ansoffedd Partïon i Gontractau

Gallai'r Cyngor ddioddef colledion yn sgil ansoffedd partneriaid pwysig neu gyflenwyr masnachol. Mae hon yn risg benodol mewn perthynas â thrafodiadau buddsoddi. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu polisïau Rheoli'r Trysorlys i ledaenu a lleihau'r risgiau yn y maes hwn. Mae partneriaid a chontractwyr masnachol sy'n gweithio i'r Cyngor yn destun asesiadau ariannol ac asesiadau eraill, a gall maint y contractau sy'n cael eu dyfarnu gael eu cyfyngu ar ôl ystyried canlyniad yr asesiadau.

6. Y Gronfa Bensiwn

Mae'r Cyngor yn cyfrannu at Gronfa Bensiwn Llywodraeth Leol Dyfed. Gweinyddir y gronfa gan Gyngor Sir Caerfyrddin. Cynllun buddion wedi'i ddiffinio yw'r cynllun pensiwn i weithwyr, gan gynnwys Aelodau'r Cyngor (ond heb gynnwys athrawon), sy'n golygu mai'r cyflogwr yn unig sy'n ysgwyddo'r risg mewn perthynas ag adenillion buddsoddi a newidiadau demograffig. Gall y Cyngor ddadlau dros ledaenu'r camau i adennill unrhyw ddiffygion dros gyfnod o flynyddoedd i leihau'r effaith gyllidebol uniongyrchol.

7. Cyfraddau Llog

Mae dyledion a buddsoddiadau hirdymor arwyddocaol gan y Cyngor. Gall newidiadau i'r cyfraddau llog gael effaith sylweddol ar incwm llog ac ar gost benthyciadau newydd sydd eu hangen i gefnogi gwariant cyfalaf newydd.

Mae'r Cyngor yn monitro cyfraddau llog a'u heffaith fel rhan o'r broses o fonitro'r gyllideb. Yn yr hinsawdd economaidd sydd ohoni ceir colled sylweddol o ran incwm buddsoddi oherwydd bod y cyfraddau llog mor isel. Cafodd hyn ei liniaru cyhyd â phosibl drwy wneud defnydd helaethach o fenthyca mewnol, h.y. cadw

benthycu dyledion allanol i lawr drwy ddefnyddio arian parod a ddelir ar gyfrif (e.e. cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi).

8. Chwyddiant

a) Tâl

Costau gweithwyr yw elfen fwyaf y gyllideb. Bydd cynnydd mawr mewn cyfraddau tâl yn cael effaith niweidiol ar gyllideb y Cyngor. Ar gyfer y rhan fwyaf o'r staff, caiff tâl ei negodi ar raddfa genedlaethol naill ar lefel y DU (Gweinyddol, Proffesiynol, Technegol a Chlercol) neu ar lefel Llywodraeth Cymru (Athrawon) a gall y Cyngor ddylanwadu ar y setliad tâl, ond ni all ei reoli. Drwy roi'r cytundeb statws sengl ar waith a thrwy gyflwyno gwerthusiad systematig o'r graddau, mae'r Cyngor yn ceisio cynnal strwythur tâl teg ond fforddiadwy.

b) Nad yw'n ymwneud â thâl

Rydym bellach yn dechrau cyfnod o chwyddiant uwch na'r cyfartaledd a lefelau nas gwelwyd ers cyn 2008. Mae gan Fanc Lloegr gyfrifoldeb i gadw chwyddiant ar y trywydd iawn ar tua 2%, fodd bynnag mae chwyddiant CPI bellach wedi codi i ychydig dros 5% a rhagwelir y bydd yn codi'n uwch na hyn o hyd. Mae gan hyn y potensial i effeithio ar gontractau parhaus sy'n bodoli eisoes gyda Chyflenwyr a hefyd eu prisio o gontractau newydd (refeniw a chyfalaf) ac felly mae'n risg i'r Gyllideb nad yw wedi'i gweld i'r un graddau yn y degawd diwethaf.

9. Brexit

Ar ôl gadael yr Undeb Ewropeaidd yn ffurfiol ar 31/12/2020, nid yw goblygiadau a chanlyniadau tymor canolig i hirdymor y cytundeb Brexit o reidrwydd wedi'u deall yn llawn ac nid ydynt yn amlwg o hyd. Mae gan y Cyngor grŵp Pontio Brexit / UE ar waith sy'n cael ei gadeirio ar lefel y Swyddogion Arweiniol Corfforaethol. Mae'n cwrdd yn rheolaidd ac mae'n cynnwys cynrychiolwyr o bob Gwasanaeth ledled y Cyngor. Rôl y grŵp yw cynnig dull ffurfiol, strwythuredig o reoli'r risgiau i'r Awdurdod yn sgil ymadawiad y Deyrnas Unedig â'r UE. Bydd gwasanaethau'n parhau i fonitro'r effaith gan gynnwys a oes angen lliniaru unrhyw gostau ychwanegol neu gyllid a gollir.

10. COVID19

Yn 2020/21 gwelwyd blwyddyn na welwyd ei thebyg o'r blaen o ran heriau i'r Cyngor - yn ariannol ac yn weithredol - yn sgil pandemig COVID-19. Mae hyn wedi parhau yn ddi-dor i mewn i 2021/22. Cafwyd cyllid ychwanegol sylweddol gan Lywodraeth Cymru ar gyfer mentrau penodol drwy grantiau ac yn gyffredinol drwy gronfa Galedi Llywodraeth Cymru.

Mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud datganiad clir y bydd y Gronfa Galedi yn dod i ben o 01/04/2022 a bod cyllid ar gael yn y Setliad Llywodraeth Leol, gyda'r prif eithriadau sef Profi, Olrhain, Diogelu a hefyd darpariaeth Cyfarpar Diogelu Personol (lle bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i ddarparu Cyfarpar Diogelu Personol am ddim i lechyd a Gofal Cymdeithasol am gyhyd ag sydd ei angen).

Bydd y Cyngor yn parhau i reoli effaith ariannol barhaus COVID19 ar sail gorfforaethol, lle mae'r effaith yn sylweddol, gan ddefnyddio cyfuniad o ddarpariaeth cyllideb sylfaenol trwy Broses Pennu Cyllideb 2022/23 a Chronfa Wrth Gefn wedi'i Chlustnodi.

11. Ffosffadau

Mae hwn yn fater sy'n dod i'r amlwg ar ôl i Gyfoeth Naturiol Cymru gyhoeddi tystiolaeth o lefelau ffosffadau ar gyfer Ardal Cadwraeth Arbennig afonol Afon Teifi a chyhoeddi datganiad sefyllfa / canllawiau Cynllunio dros dro ym mis Mai 2021. Mae effaith hyn yn cwmpasu 45% o dir Ceredigion ac mae hyn yn mynd i greu problemau sylweddol wrth gyflwyno Datblygiadau yn yr ardaloedd yr effeithir arnynt. O safbwynt cul, mae gan hyn y potensial i effeithio ar feysydd megis Ffioedd Cynllunio ac Incwm Rheoli Adeiladu, ond mewn ystyr ehangach mae ganddo'r potensial ar gyfer goblygiadau pellgyrhaeddol o ran Tai a Datblygu Economaidd.

STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOLIG

CYNNWYS

Eitem	Pennawd	Tudalen
1.	Cyflwyniad	1
2.	Blaenoriaethau'r gyllideb	2
3.	Her ariannol	4
4.	Rheoli adnoddau'n effeithiol	6
5.	Y cyd-destun economaidd, ariannol a deddfwriaethol allanol	7
6.	Strategaeth y gyllideb	9
7.	Gweithio mewn partneriaeth ac arian allanol	11
8.	Rhagolwg Ariannol Tymor Canolig 2021/22 – 2023/24	12
9.	Cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi a balansau	15
10.	Asesu risg a sensitifrwydd	16
11.	Y Dreth Gyngor	17
12.	Demograffeg, tueddiadau ac ystadegau	17
13.	Darparu, cynllunio a datblygu gwasanaethau	24
14.	Safonau gwasanaeth	25
15.	Effaith y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig ar gydraddoldeb ac amrywiaeth	26
16.	Cynllun Arbedion Ariannol	26

STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOLIG

1 Cyflwyniad

- 1.1 Bwriedir i'r Strategaeth Ariannol hon ddarparu'r fframwaith llywodraethu ariannol y byddwn yn gweithredu yn unol ag ef, a hynny drwy iddi bennu'r materion sy'n cael sylw ac yn cael eu hystyried pan fyddwn yn paratoi cynlluniau ariannol ar gyfer y tymor canolig.

Drwy ddwyn ynghyd ragdybiaethau ariannol, safonau darparu gwasanaethau, anghenion demograffig a materion cynllunio'r gweithlu yn y ddogfen hon, disgwylir y bydd y Cyngor mewn gwell sefyllfa i allu ystyried y modd y mae'n rheoli ei adnoddau yn gyffredinol i gyflawni ei amcanion.

Mae paragraff 6.6 yn nodi prif elfennau strategaeth y gyllideb a fydd yn cyfrannu at gyllideb gytbwys. Cafodd cynllun arbedion trawsnewidiol ei baratoi, ac mae wrthi'n cael ei roi ar waith, er bod COVID-19 wedi effeithio ar yr amserlen arfaethedig.

1.2 Amcan y Strategaeth

Amcan ariannol y Cyngor yw defnyddio ei adnoddau mewn ffordd ofalus a chyfrifol a sicrhau bod cydnerthedd ariannol y Cyngor yn cael ei gynnal a'i gryfhau. Amcan cyffredinol y Strategaeth hon yw:

“darparu fframwaith, trywydd cyffredinol a pharmedrau er mwyn i'r Cyngor strwythuro a rheoli ei arian i sicrhau bod adnoddau ariannol yn cael eu defnyddio mewn modd cyfrifol a gofalus”.

Mae'r Strategaeth yn cyflawni hyn drwy:

- Amlinellu egwyddorion i lunio ac i bennu'r gyllideb flynyddol.
- Integreiddio grymoedd allanol i'r broses o bennu'r gyllideb, a chydabod y grymoedd hynny.
- Integreiddio prosesau cynllunio ariannol a chynllunio busnes, rhoi sylw i flaenoriaethau Strategaeth Gorfforaethol 2017-2022, rhag-weld y pwysau y bydd yr Awdurdod yn ei wynebu, a sicrhau bod gwasanaethau'n gwella.
- Pennu'r prif gysylltiadau â phrosesau eraill, ynghyd â'r ystyriaethau craidd a'r themâu ariannol i'w hystyried.
- Nodi lefelau rhagamcanol yr incwm, y gwariant a'r buddsoddiad cyfalaf dros gyfnod treigl o dair blynedd.
- Darparu un ddogfen i gyfleu'r cyd-destun, y nodau a'r amcanion ariannol wrth randdeiliaid.

- 1.3 Mae'n bwysig deall y cyd-destun ariannol cyffredinol er mwyn darparu cyllideb gadarn a chytbwys dros y blynyddoedd nesaf, oherwydd cydnabyddir y bydd yr arian sydd ar gael i'r sector cyhoeddus yn gyfyngedig. Mae'r rhagolwg ariannol yn cynnwys rhagolwg cyllidebol tair blynedd.

2 Blaenoriaethau'r gyllideb

2.1 Mae'r "Cynllun Strategol" yn amlinellu'r rhaglen a'r amserlen eang i lunio ac i weithredu cynllun y Cyngor i ddarparu gwasanaethau yn y dyfodol yn wyneb cyfyngiadau ariannol parhaus. Mae'r Grŵp Trawsbleidiol ar y Trawsnewid yn monitro'r cynllun hwn yn rheolaidd. Mae'r cynllun yn cynnwys nifer o ffrydiau gwaith sy'n cynorthwyo ac yn cefnogi'r broses o gyflawni'r cynllun arbedion.

- Mae'r ffrwd waith trawsnewid yn cynorthwyo'r Cyngor i bennu newidiadau i'w brif swyddogaethau craidd a fydd yn helpu i sicrhau bod y gwasanaethau a ddarperir ganddo yn gynaliadwy yn y dyfodol.
- Mae'r ffrwd waith adolygiadau mawr yn gosod sail ar gyfer y gwaith o ystyried dulliau newydd o ddarparu gwasanaethau.
- Mae cynllun arbedion y gyllideb yn cael ei fonitro'n rheolaidd i helpu i sicrhau bod cyllidebau'n gytbwys.

Mae Strategaeth Gorfforaethol 2017-2022 yn nodi pedair prif flaenoriaeth strategol y Cyngor, ac yn egluro sut y mae'n bwriadu eu cyflawni.

Prif bwrpas Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor yw darlunio sut y bydd yr Awdurdod yn cefnogi ac yn hybu cynaliadwyedd a llesiant dinasyddion Ceredigion drwy ei weledigaeth hirdymor a'i amcanion strategol.

Gweledigaeth:

"Mae Cyngor Sir Ceredigion yn darparu gwasanaethau cyhoeddus dwyieithog cynaliadwy sy'n rhoi gwerth am arian er mwyn cynnal economi gref, amgylchedd iach a hyrwyddo lles ein pobl a'n cymunedau."

Amcanion strategol:

Pedair blaenoriaeth strategol Ceredigion yw:

- *Hybu'r economi;*
- *Buddsoddi yn nyfodol y bobl;*
- *Galluogi cydnerthedd unigolion a theuluoedd;*
- *Hyrwyddo cydnerthedd amgylcheddol a chymunedol.*

Defnyddir y blaenoriaethau uchod i gyfeirio adnoddau, a *hybu'r economi* yw'r brif flaenoriaeth.

2.2 Bydd y Cyngor yn ceisio parhau i gyfeirio adnoddau i'r meysydd hynny sy'n flaenoriaeth lle y gellir gwneud gwelliannau er budd cymunedau. Caiff nifer o amcanion llesiant a gwella allweddol eu pennu bob blwyddyn ac mae angen ystyried a oes digon o adnoddau ar gael i gyflawni'r amcanion hyn yn ystod y broses o bennu'r gyllideb.

2.3 Gellir cysylltu gwariant y Cyngor â'r broses o gefnogi ei Strategaeth Gorfforaethol a'i amcanion llesiant a gwella. Mae'r broses o bennu'r gyllideb yn ymgorfforiad ariannol o bolisiau'r Cyngor. Drwy'r broses o bennu'r gyllideb, mae'r Cyngor yn peri iddi fod yn ofynnol i'r pwyllgorau craffu perthnasol a'r Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu adolygu a chymeradwyo cynigion y gyllideb ddrafft. Cynhelir gweithdai drwy gydol y flwyddyn ar gyfer Aelodau a swyddogion y Grŵp Arweinyddiaeth. Yn y

gweithdai hyn, trafodir cynlluniau ariannol ar gyfer y tymor byr a'r tymor canolig, materion cyllidebol neu bwysau ar gyllideb y flwyddyn gyfredol neu'r blynyddoedd i ddod, blaenoriaethau gwasanaethau, a'r modd y caiff adnoddau eu dyrannu. Y broses cynllunio busnes flynyddol yw'r dull a ddefnyddir i roi cynlluniau ar waith i gyflawni amcanion busnes sy'n cael eu paru'n llwyr ag adnoddau ac sy'n gydnaws ag amcanion y Cyngor.

- 2.4 Bydd y Cyngor yn ymdrechu i wynebu'r heriau ariannol a chyllidebol drwy ystyried blaenoriaethau gwasanaethau, a bydd yn ystyried ffyrdd gwahanol ac arloesol o ddarparu gwasanaethau mewn modd mwy costeffeithiol yn y dyfodol.

I gyflawni hyn, mae rhaglen drawsnewid gynhwysfawr i ailgynllunio gwasanaethau wedi bod yn ei lle ers sawl blwyddyn, ac mae cynlluniau wedi'u rhoi ar waith ac yn cael eu rhoi ar waith ar hyn o bryd. Bydd unrhyw gyfleoedd newydd sy'n dod i'r amlwg yn cael eu datblygu.

Bydd hyn yn cynnwys:

- Rhoi arbedion effeithlonrwydd ar waith o ran swyddfeydd cefn;
- Datblygu dulliau amgen o ddarparu gwasanaethau, gan gynnal gwasanaethau ar yr un pryd;
- Dod i ddeall yn union pa wasanaethau a fydd yn cael eu cefnogi a'u diogelu;
- Rhesymoli pob swyddogaeth a phob gwasanaeth nad ydynt yn flaenoriaeth;
- Parhau â'r rhaglen i foderneiddio ysgolion a gofal cymdeithasol;
- Croesawu cyfleoedd i gydweithio i ddarparu gwasanaethau ar y cyd, a gwneud y gorau o'r cyfleoedd hynny;
- Sicrhau gwerth am arian mewn unrhyw waith comisiynu a chontractau;
- Ailgydbwysu'r gyllideb yn wyneb pwysau demograffig;
- Ennill cymaint o incwm â phosibl drwy roi'r Polisi Rheoli Incwm ac Adennill Costau ar waith.

- 2.5 Ymhlith y prif feysydd blaenoriaeth y bydd y Cyngor yn canolbwyntio arnynt mae:

Hybu'r economi – amlinellir y dull a ddefnyddir yn 'Rhoi Hwb i Economi Ceredigion – Strategaeth ar gyfer Gweithredu 2020-35'. Mae'n amlinellu pedwar prif faes sy'n flaenoriaeth lle y byddwn yn targedu ein gweithredoedd i wneud gwahaniaeth, gan gefnogi'r Nodau Llesiant Cenedlaethol ar yr un pryd:

- Pobl – ysbrydoli pobl, datblygu sgiliau, iechyd a llesiant
- Lle – hyrwyddo Ceredigion fel lle i fyw, gweithio ac ymweld ag ef
- Menter – cynorthwyo busnesau i gychwyn a thyfu
- Cysylltedd – cysylltu busnesau a chymunedau

Mae'r Strategaeth hon yn gydnaws iawn â'r blaenoriaethau sy'n dod i'r amlwg o'n partneriaeth â Chyngor Powys a phartneriaid ehangach Tyfu Canolbarth Cymru – a bydd yn helpu i osod sylfaen ar gyfer y Fframwaith

Economaidd Rhanbarthol sydd ar y gweill i gynorthwyo i'w roi ar waith yn lleol.

Cyrhaeddodd Bargen Twf Canolbarth Cymru, a luniwyd ar sail gweledigaeth Tyfu Canolbarth Cymru, garreg filltir bwysig ym mis Ionawr 2022 pan lofnodwyd y Cytundeb terfynol gan Lywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU, Cyngor Ceredigion a Chyngor Powys yn seiliedig ar ddatblygu a chyflwyno Achos Busnes Portffolio. Cytunodd y ddwy lywodraeth i ddarparu £55m, ac mae Llywodraeth y DU wedi cadarnhau arian cyfalaf gwastad dros gyfnod o ddeg mlynedd ar gyfer rhanbarth Tyfu Canolbarth Cymru yn ei gyfanrwydd. Nid yw Llywodraeth Cymru wedi cadarnhau'r hyn y mae'n bwriadu ei wneud, ond, yn wreiddiol, roedd yn bwriadu darparu arian dros gyfnod o bymtheg mlynedd.

Mae gan yr Achos Busnes y Portffolio gyfres gyfredol o raglenni a phrosiectau sy'n cwmpasu ystod o gynigion buddsoddi ar draws nifer o themâu - digidol, twristiaeth, amaethyddiaeth, bwyd a diod, ymchwil ac arloesi a chefnogi menter.

Yn ystod 2021, mae'r Cyngor wedi gwneud cais llwyddiannus am £10.9m gan Lywodraeth y DU o Gronfa Codi'r Gwastad ar gyfer Aberystwyth. Bydd yr arian yn helpu i drawsnewid yr Hen Goleg, adfywio'r promenâd a chreu 'harbwr byw'.

I hybu economi Ceredigion, bydd angen cryn fuddsoddiad gan y Cyngor, a bydd disgwyl adenillion ar y buddsoddiad hwnnw. Ar 31/3/21, roedd £6m ar gael yn y gronfa wrth gefn wedi'i chlustnodi (Cronfa Wrth Gefn a Derbyniadau Cyfalaf). Y targed erbyn 31/3/23 yw £10m.

Addysg – moderneiddio sefydliadau addysg, er enghraifft, defnyddio arian Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif i adeiladu ysgol fro yn Nyffryn Aeron, yn ogystal â gwella Ysgol Uwchradd Aberteifi, Ysgol Gynradd Aberteifi, a Chanolfan y Môr yn Ysgol Uwchradd Aberaeron.

Cynlluniau Amddiffyn yr Arfordir – disgwylir y bydd tua £23m yn cael ei wario ar gynlluniau amddiffyn yr arfordir yn Aberaeron ac Aberystwyth. Bydd Llywodraeth Cymru'n ariannu £19.5m o'r swm hwnnw, a bydd y £3.5m sy'n weddill yn cael ei ariannu o'r cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi.

COVID-19 – nid yw effaith ariannol pandemig COVID-19 ar y blynyddoedd i ddod yn wybyddus, ond rydym yn cyllidebu ar ei chyfer yn 2022/23. Ceir mwy o wybodaeth ym mharagraff 6.8. Ni ddisgwylir y bydd y Cynllun Rhyddhad Caledi yn gweithredu ar ôl 31 Mawrth 2022.

3 Her ariannol

- 3.1 Mae llywodraeth leol yn wynebu llawer o flynyddoedd heriol gan fod cyllid cyhoeddus yn parhau i fod yn eithriadol o dynn. Mae hyn yn effeithio'n uniongyrchol ar gyllidebau'r Cyngor. Felly, mae hwn yn gyfnod anodd o safbwynt cyllidebol ac o safbwynt darparu gwasanaethau, yn enwedig wrth i effeithiau pandemig COVID-19 ar gyllid cyhoeddus ddod i'r amlwg. Serch hynny, dylai cyfleoedd godi o'r heriau hyn hefyd, a hynny drwy inni afael yn yr agenda ac ystyried sut y gellir darparu gwasanaethau'n wahanol ac yn well a sicrhau mwy o werth am arian i'r trethdalwyr.
- 3.2 Ar gyfer 2022/23, £167m yw gofyniad cyllideb refeniw net y Cyngor, ac mae Rhaglen Gyfalaf wreiddiol 2022/23 yn £28.5m. Gyda'i gilydd, mae'r rhain yn darparu'r adnoddau i roi cynlluniau busnes y Cyngor ar waith. Mae cynllun arbedion y gyllideb yn cael ei fonitro'n rheolaidd ac mae'n sicrhau bod cyllidebau'n gytbwys. Mae Grant Cynnal Refeniw 2022/23 wedi cynyddu 8.6%, sef y cynnydd isaf ond tri yng Nghymru. O'r herwydd, mae angen i wasanaethau gyrraedd targedau arbed o £0.5m. Dyrannwyd targed ychwanegol o £0.9m i'r Grŵp Arweinyddiaeth er mwyn gwneud arbedion corfforaethol.
- 3.3 Mae tua 72% o'r gyllideb net yn cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru drwy gyfuniad o'r Grant Cynnal Refeniw ac ailddosbarthiad yr Ardrethi Annomestig Cenedlaethol. Cyfeirir at y rhain gyda'i gilydd fel Cyllid Allanol Cyfun. Gall awdurdodau lleol wneud cais i gael arian penodol ychwanegol drwy raglen grantiau Llywodraeth Cymru. Fel arfer, bydd tua £40m o arian grant yn dod i law ar gyfer gwasanaethau penodol, ac eithrio'r grantiau hynny sy'n gysylltiedig â COVID-19, a hynny i ddarparu ac i gefnogi llawer o wasanaethau refeniw a chynlluniau/prosiectau cyfalaf y Cyngor.
- 3.4 Mae cyllideb y Cyngor yn cynnwys ffynonellau incwm ac eitemau gwariant amrywiol. Felly, mae sefyllfa'r gyllideb yn sensitif i lawer o ddiwyddiadau neu amgylchiadau sy'n newid. O ran incwm, mae swm y Cyllid Allanol Cyfun sy'n dod i law yn hollbwysig i sefyllfa'r gyllideb, ond mae materion eraill sy'n gysylltiedig ag incwm hefyd yn effeithio ar y gyllideb, er enghraifft, y galw am wasanaethau y codir tâl amdanynt a'r cyflenwad ohonynt, a nifer a gwerth y grantiau penodol sy'n ariannu gwasanaethau. O ran gwariant, bydd newidiadau i chwyddiant cyffredinol, cynnydd penodol ym mhrisiau nwyddau, newidiadau i'r cyfraddau llog, a chynnydd mewn cyflogau i gyd yn effeithio'n sylweddol ar y rhagolygon ariannol.
- 3.5 Bydd gwariant y Cyngor yn dueddol o gynyddu bob blwyddyn oherwydd chwyddiant prisiau a chyflogau, ac mae angen ariannu hyn, naill ai drwy gynyddu'r incwm sy'n dod i law drwy unrhyw gyfuniad o'r Dreth Gyngor, ffioedd a thaliadau, neu drwy leihau gwariant.

Disgwylwyd a disgwylir o hyd i'r arian a ddyrennir i'r Cyngor drwy'r Cyllid Allanol Cyfun yn y tymor byr i'r tymor canolig fod yn annigonol i ateb y galwadau o ran chwyddiant a'r pwysau costau sy'n gysylltiedig â gwasanaethau sy'n seiliedig ar alw; a bydd hyn fwy na thebyg yn arwain at ostyngiadau mewn termau real am ychydig o flynyddoedd tu hwnt i

hynny. O'r herwydd, ni fydd digon o arian ar gael i dalu am gynnydd mewn costau, pwysau ar wasanaethau oherwydd bod mwy o alw amdanynt, ac ati, ac felly gall fod bwlbh ariannu y mae angen cynllunio ar ei gyfer. Mae cyllideb 2022/23 yn llai na'r swm a oedd ar gael i'w wario yn 2009.

- 3.6 Nodir prif elfennau'r strategaeth ariannol tymor canolig gyfredol a strategaeth y dyfodol yn adran 8.
- 3.7 Mae Datganiad yr Hydref ac Adolygiad Gwariant y Canghellor i'w gweld drwy'r ddolen a ganlyn:

<https://www.gov.uk/government/publications/autumn-budget-and-spending-review-2021-documents>

- 3.8 Mae costau gofal a chymorth yn parhau i gynyddu'n ddramatig. Mae disgwyliad oes yn dda yng Ngheredigion – mae'r disgwyliad oes cyfartalog i'w weld yn adran 12.6. Mae nifer y bobl sy'n hawlio cymorth i dalu'r Dreth Gyngor wedi cynyddu'n sylweddol a rhaid ariannu'r cymorth hwn. Mae costau cynyddol gofal yn costio £7m, gan gynnwys:-

- Cyflog Byw Gwirioneddol y DU o £9.90 ac Yswiriant Gwladol Cyflogwyr o 1.25% – mae hyn yn effeithio ar y rhan fwyaf o'r gofal sy'n gysylltiedig â Gwasanaethau a Gomisiynir, os nad y cyfan (gan arwain at amcangyfrif ffactorau chwyddiant o 8.87% ar gyfer Gofal Cartref/Byw â Chymorth, 9.13% ar gyfer Gofal Preswyl ac 11.15% ar gyfer Taliadau Uniongyrchol).
- Cartrefi Preswyl – Adolygiad pennu ffioedd.
- Taliadau Uniongyrchol.
- Plant sy'n Derbyn Gofal.
- Gofal Cartref.

4 Rheoli adnoddau'n effeithiol

- 4.1 Mae Rheolaeth Ariannol yn cynnwys:-
- Cydymffurfio â rheoliadau ariannol i sicrhau bod cyllidebau'n cael eu rheoli'n effeithiol yn ystod y flwyddyn;
 - Bod swyddogaethau a chyfrifoldebau ariannol yn dryloyw a'u bod wedi ennill eu plwyf ar draws gwasanaethau'r Cyngor;
 - Bod llythrennedd ariannol yn cael ei hyrwyddo ym mhob rhan o'r sefydliad;
 - Bod rheolaethau ariannol effeithiol yn eu lle a'u bod yn cwmpasu pob maes sy'n ymwneud â rheoli arian, rheoli risgiau a rheoli asedau;
 - Gwneud yn siŵr ein bod yn sicrhau gwerth am arian pan fyddwn yn darparu gwasanaethau.
- 4.2 Caiff ceisiadau i gario tanwariant refeniw ymlaen eu hystyried ond, yn gyffredinol, ni chânt eu cymeradwyo oherwydd ni ellir eu fforddio ar hyn o bryd.
- 4.2 Caiff balansau eu cynnal yn unol â pholisi cymeradwy'r Cyngor. Caiff unrhyw incwm annisgwyl sy'n dod i law ei ychwanegu at y balansau.

- 4.4 Caiff balansau eu cadw at ddibenion penodedig yn unig, a'u hadolygu'n rheolaidd.
- 4.5 Defnyddio arian grant:
- Defnyddir cymaint o arian grant cyffredinol â phosibl at ddibenion refeniw a chyfalaf.
 - Pan fydd angen gwneud ceisiadau i gael arian grant, bydd angen eu cysylltu ag amcanion y Cyngor
 - Bydd angen ystyried strategaethau ymadael ar gyfer ceisiadau i gael arian grant ac unrhyw arian grant perthnasol.

5 Y cyd-destun economaidd, ariannol a deddfwriaethol allanol

- 5.1 Mae'r economi genedlaethol, cynlluniau gwariant cyhoeddus, a deddfwriaeth a rheoliadau cenedlaethol yn gosod y cyd-destun ar gyfer rhagolwg ariannol tymor canolig y Cyngor. Mae'n cael ei lunio yng nghyd-destun cyfnod heriol i'r economi genedlaethol wrth iddi gamu o gysgod pandemig COVID-19, ac ar adeg pan fo mesurau cyni sylweddol wedi bod ar waith drwy'r degawd blaenorol.
- 5.2 Er i'r Deyrnas Unedig ymadael â'r Undeb Ewropeaidd yn ffurfiol ar 31 Rhagfyr 2020, nid yw goblygiadau na chanlyniadau'r cytundeb munud olaf y daethpwyd iddo ym mis Rhagfyr 2020 wedi'u deall yn llwyr o hyd, ac ni fyddant ond yn dod yn gliriach gyda threigl amser.

Mae Grŵp Brexit / Pontio o'r UE ar waith yn y Cyngor. Mae'n cwrdd yn rheolaidd o dan gadeiryddiaeth Swyddog Arweiniol Corfforaethol, ac mae cynrychiolwyr o bob gwasanaeth ar draws y Cyngor yn mynd iddo. Swyddogaeth y grŵp yw darparu dull ffurfiol, strwythuredig o reoli'r risgiau i'r Awdurdod, a chydgyssylltu parodrwydd pob un o wasanaethau'r Awdurdod, gan roi adroddiadau am risgiau a mesurau lliniaru. Bydd gwasanaethau'n parhau i fonitro'r effaith, gan ystyried a fydd modd lliniaru unrhyw gostau ychwanegol neu unrhyw incwm a gollir.

- 5.3 Mae'r Trysorlys a daroganwyr allanol yn disgwyl cyfnod cythryblus wrth i'r Llywodraeth ymdrechu i sicrhau twf economaidd, ac mae'n gefndir heriol i gyllideb y Cyngor. Mae gwasanaethau sy'n seiliedig ar alw, fel y Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Gwasanaeth Digartrefedd, yn debygol o wynebu mwy o bwysau o ganlyniad i'r newidiadau sy'n cael eu cyflwyno o dan y drefn Diwygio Lles. Mae nifer y bobl sy'n hawlio cymorth o dan Gynllun Cymorth y Dreth Gyngor wedi gostwng o'r uchafbwynt a welwyd yn 2012/13, ond ers y pandemig, mae'r niferoedd wedi cynyddu'n sylweddol ac nid ydynt yn debygol o ddychwelyd i'r lefel is am rai blynyddoedd.
- 5.4 Ar ddechrau pandemig COVID-19, bu i Fanc Lloegr ostwng cyfradd sylfaenol y banc o 0.75% i 0.25% ar 11 Mawrth 2020 ac yna i 0.1% ar 19 Mawrth 2020, sef y lefel isaf erioed. Ym mis Rhagfyr 2021, codwyd y gyfradd i 0.25%. Mae cynghorwyr Trysorlys y Cyngor yn rhag-weld y bydd y gyfradd yn cynyddu i 0.5% ym mis Mehefin 2022, ac yna i 0.75% yn ystod ail chwarter 2023. Mae'r Cyngor yn cael adroddiadau rheolaidd am gyfraddau llog drwy Adroddiadau Rheoli'r Trysorlys.

- 5.5 Mae'r Cyngor yn cael tua 72% o'i gyllideb refeniw net gan Lywodraeth Cymru, ac felly mae'n dibynnu ar yr economi yn ei chyfanrwydd ac ar allu Llywodraeth y DU i godi trethu i ariannu gwasanaethau cyhoeddus. Mae'r dirywiad economaidd yn rhoi mwy o bwysau ar sefyllfa ariannol y Cyngor ei hun a hefyd ar y gymuned ehangach. Felly, bydd angen i'r rhagolwg ariannol tymor canolig barhau i fod yn hyblyg er mwyn ymateb i unrhyw gyfleoedd neu fygythiadau a fydd yn deillio o'r amgylchedd allanol hwn. Bydd y ffordd y mae economi'r DU yn tyfu dros y blynyddoedd nesaf yn effeithio ar argaeledd arian grant. Mae'r incwm uwch sy'n dod i law drwy'r Dreth Gyngor, er yn sylweddol, yn cyfrif am gyfran lai o'r swm sydd ei angen i dalu am gostau uwch.
- 5.6 Mae'r rhagamcanion o ran y boblogaeth yn dangos y bydd pobl yn byw'n hirach yn genedlaethol ac yng Ngheredigion, a bydd hyn yn effeithio ar bob gwasanaeth ac yn enwedig o ran y categori 65 oed a throsodd. Byddwn yn parhau i gyflwyno data am bob gwasanaeth i Lywodraeth Cymru i'w chynorthwyo i gyfrifo'r sail dros ddsbarthu'r Grant Cynnal Refeniw.
- 5.7 Asesiad o Wariant Safonol yw'r dull a ddefnyddir gan Lywodraeth Cymru i ddsbarthu adnoddau i awdurdodau lleol ar sail cyfrifiad o'r hyn y mae angen i bob awdurdod lleol ei wario i ddarparu lefel safonol o wasanaethau am gyfradd gyffredin o'r dreth gyngor. Mae gweithgor ar y cyd rhwng Llywodraeth Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a'r awdurdodau lleol, o'r enw'r Is-grŵp Dosbarthu, yn cadw golwg ar fformiwlâu'r Asesiad o Wariant Safonol. Mae dyraniad yr Asesiad o Wariant Safonol yn seiliedig ar tua hanner cant o fformiwlâu sy'n rhoi sylw i nodweddion demograffig, ffisegol, economaidd a chymdeithasol. Mae'r Asesiad hefyd yn rhoi sylw i gostau cymharol darparu gwasanaethau tebyg ar draws yr awdurdodau lleol. O'r herwydd, mae'r fformiwlâu'n rhoi sylw i ffactorau fel poblogaeth, nifer y plant a'r oedolion hŷn, hyd ffyrdd, natur wledig yr ardal, a theneurwydd y boblogaeth. Cydymaith ystadegol i'r Adroddiad Cyllid Llywodraeth Leol yw'r Llyfr Gwyrdd. Mae'n darparu gwybodaeth gefndir i gyfrifo Asesiadau o Wariant Safonol ar gyfer setliad refeniw blynyddol llywodraeth leol.

Mae'r rhagolygon diweddaraf yn dangos y bydd poblogaeth Ceredigion yn gostwng, ac mae hyn wedi effeithio'n andwyol ar swm yr arian a ddyrannwyd drwy'r Grant Cynnal Refeniw ar gyfer 2022/23.

- 5.8 Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ei lle i beri iddi fod yn ofynnol i gyrff cyhoeddus roi mwy o ystyriaeth i'r tymor hir, cydweithio'n well â phobl, cymunedau a'i gilydd, ceisio atal problemau rhag digwydd, a gweithio mewn ffordd fwy cydgysylltiedig. Yn unol â'r ddyletswydd llesiant o dan y Ddeddf, rhaid inni ddefnyddio pum ffordd o weithio'r egwyddor datblygu cynaliadwy ym mhopeth yr ydym yn ei wneud, a rhaid i'n gwaith fod yn gydnaws â'r saith nod llesiant cenedlaethol. Mae'n ofynnol i bob gwasanaeth roi'r Ddeddf ar waith, gan sicrhau bod y cynlluniau trawsnewid ac arbedion effeithlonrwydd yn cydymffurfio â'r ddyletswydd llesiant.

6 Strategaeth y gyllideb

- 6.1 Prif amcanion y broses o bennu'r gyllideb flynyddol yw:
- Sicrhau bod cyllideb gytbwys yn cael ei phennu bob blwyddyn a bod gwasanaethau sy'n rhoi gwerth am arian yn cael eu darparu;
 - Edrych tua'r tymor hir i helpu i gynllunio gwasanaethau a chyllidebau cynaliadwy ac i helpu i sicrhau bod adnoddau ariannol y Cyngor yn ddigonol i gynorthwyo'r Cyngor i gyflawni ei flaenoriaethau.
- 6.2 Y sefyllfa sydd wrth wraidd cyllideb y Cyngor yw un lle y mae twf chwyddiannol a thwf arall yn y galw am ei wasanaethau yn debygol o gynyddu a mynd tu hwnt i'r incwm rhagamcanol.
- 6.3 Nodweddion y Strategaeth yw ei bod yn gadarn, yn ddynamig ac yn cydymffurfio.

Cadarn – Mae'n cael ei hintegreiddio'n effeithio â gweddill gweithgareddau llunio polisiau a chynllunio'r Cyngor, ac mae'n ategu trefniadau rheoli arian y Cyngor yn llwyr. Mae'r Strategaeth Ariannol yn ddogfen ac yn broses.

Dynamig – Mae'n ddogfen fyw ac yn broses sy'n esblygu ac yn datblygu yn sgil cyfleoedd (a bygythiadau) ariannol newydd a phenderfyniadau i ddilyn trywydd polisiau newydd.

Cydymffurfio – Mae'r Strategaeth yn seiliedig ar egwyddorion sylfaenol sy'n llywodraethu'r modd y caiff arian y Cyngor ei reoli. Mae'r Cyngor yn sicrhau bod y systemau rheoli arian yn ddigonol ac yn effeithiol, bod system gadarn o reolaethau mewnol ar waith, a bod y rheolaethau hynny'n bodloni'r gofynion a nodir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol a gyhoeddir gan y Cyngor. Mae'r Cyngor yn ymlynu wrth gyngor a chanllawiau cyfreithiol a phroffesiynol, gan gynnwys y Cod Ymarfer Cyfrifyddu Gwerth Gorau a'r Datganiad o'r Arfer a Argymhellir a gyhoeddir gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth.

- 6.4 Mae strategaeth y gyllideb yn adlewyrchu ffactorau allanol a mewnol y Cyngor, ac mae'n peri iddi fod yn ofynnol ystyried:
- Targedu adnoddau i sicrhau eu bod yn cael yr effaith gadarnhaol fwyaf, e.e. defnyddio Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu i gefnogi prosesau darbodus ac i wella llif gwaith.
 - Edrych tua'r tymor hir i gynllunio gwasanaethau a chyllidebau cynaliadwy ac i gynnal a gwella gwasanaethau rheng flaen drwy gynilo arian i sicrhau ein bod yn gallu bodloni ymrwymiadau gwariant yr ydym yn gwybod amdanynt.
 - Mynd ati i fod yn effeithlon i wneud y defnydd gorau o asedau'r Cyngor, h.y. cronfeydd, tir, adeiladau, staff a thechnoleg gwybodaeth. Er enghraifft, o resymoli adeiladau ymhellach, gallai leihau'r costau refeniw a chynhyrchu derbyniadau cyfalaf.
 - Cefnogi gwaith gyda phartneriaid i sicrhau gwerth am arian a'r canlyniadau gorau er budd cymunedau lleol, a sicrhau bod gwasanaethau dwyieithog yn cael eu darparu.

6.5 Felly, ein strategaeth ariannol yw parhau i reoli'r bwlch rhagamcanol rhwng yr adnoddau tebygol a'r gyllideb ofynnol er mwyn sicrhau bod gennym gyllideb gytbwys a chyflawni amcanion y Cyngor. Gellir cyflawni'r canlyniad hwn drwy ganolbwyntio'n bennaf ar nodi arbedion cyn pennu'r gyllideb er mwyn iddynt gael eu gwireddu mewn pryd erbyn dechrau'r flwyddyn ariannol berthnasol.

6.6 Prif elfennau strategaeth y gyllideb a fydd yn cyfrannu at gyllideb gytbwys yw:

- Cynllunio i ddarparu dyraniadau cyllideb gwastad i wasanaethau, gan beri iddi fod yn ofynnol iddynt ysgwyddo'u costau uwch drwy wneud arbedion effeithlonrwydd, ennill incwm ac adennill costau, a chyflwyno newid ar draws y maes gwasanaeth cyfan. Ysgwyddo'r gostyngiadau cyffredinol yn lefel y cyllid drwy wireddu newid trawsnewidiol corfforaethol, adolygu gwasanaethau, a lleihau gwariant trydydd parti.
- Bydd cynnydd yn y Dreth Gyngor yn ystyried yr angen i sicrhau bod digon o arian ar gael i amddiffyn gwasanaethau allweddol.
- Bydd y gyllideb yn cael ei phennu'n gyffredinol mewn modd sy'n sicrhau nad oes unrhyw alw ar Falansau'r Gronfa Gyffredinol i gefnogi'r gyllideb sylfaenol, ac eithrio arian ar gyfer eitemau untro eithriadol y cytunwyd eu bod yn flaenoriaeth.
- Bydd cymaint o incwm â phosibl yn cael ei ennill drwy roi'r Polisi Rheoli Incwm ac Adennill Costau ar waith.
- Byddwn yn parhau i chwilio am arbedion effeithlonrwydd (gan gynnwys cynlluniau buddsoddi i arbed, cydwasanaethau, ac arbedion caffael) fel rhan naturiol o wella'r ffordd yr ydym yn darparu gwasanaethau.
- Bydd arbedion a wneir cyn gofyniad y gyllideb flynyddol yn cael eu priodoli'n fuddiol i'r cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi, yn enwedig i gefnogi blaenoriaethau strategol y Cyngor â gofynion cyfalaf untro, a byddwn hefyd yn priodoli'r arbedion a wneir i'r gyllideb sylfaenol i'r flwyddyn briodol ddiweddarach y mae eu hangen.

6.7 Isod, rhestrir prif nodau'r broses o bennu'r gyllideb gyfalaf strategol:

- Bydd y Cynllun Rheoli Asedau, ynghyd â'r Rhaglen Rheoli Carbon, yn gosod sail ar gyfer y gwaith o bennu'r rhaglen gyfalaf a'r gwariant angenrheidiol ar asedau presennol ac asedau newydd y Cyngor.
- Bydd gwariant y gellir cael arian grant ar ei gyfer yn cael ei bennu.
- Tybir bod cynlluniau buddsoddi i arbed yn flaenoriaeth uchel oherwydd eu bod yn gyfraniad cadarnhaol at sefyllfa'r gyllideb yn y tymor canolig.
- Bydd cyllideb y rhaglen gyfalaf fel arfer yn cael ei phennu mewn ffordd sy'n sicrhau nad oes unrhyw alw am fenthycyca darbodus ac eithrio i ariannu prosiectau cyfalaf penodol. Byddwn hefyd yn ystyried defnyddio benthyca darbodus pan fydd arbedion refeniw'n cael eu pennu y gellir eu defnyddio i ariannu costau cyllido cyfalaf.
- Byddwn yn defnyddio'r cronfeydd cyfalaf wrth gefn corfforaethol i gefnogi'r rhaglen gyfalaf, yn enwedig Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif (y cyfeirir ati ym mharagraff 2.5 uchod), cynlluniau sy'n hybu'r economi leol a chynlluniau i amddiffyn yr arfordir.
- Tybir bod derbyniadau cyfalaf yn gyfraniad cadarnhaol at y rhaglen

gyfalaf gyffredinol, a byddant yn cael eu dyrannu yn unol â'r balans sydd ar gael ar ddechrau'r flwyddyn. Byddwn yn ymateb yn briodol i achosion o waredu asedau mawr pan fyddant yn digwydd.

- Bydd gwariant ar unrhyw asedau a buddsoddiad mewn unrhyw asedau yn gyfraniad cadarnhaol at amcanion corfforaethol ac amcanion gwasanaethau, a byddant yn cefnogi'r amcanion hynny.
- Byddwn yn llunio strategaeth gyllido i gefnogi prosiectau mawr y bwriedir eu rhoi ar waith yn y dyfodol.

6.8 COVID-19

Mae'r Cyngor wedi wynebu heriau nas gwelwyd eu tebyg o'r blaen yn ystod 2020/21 a 2021/22, yn ariannol ac yn weithredol, oherwydd pandemig COVID-19. Mae'r effaith ariannol yn cael ei thrin a'i thrafod fel mater corfforaethol ledled y Cyngor, gyda grantiau ar gyfer y pwysau a welwyd hyd yma yn cael eu hawlio drwy Grant Caledi Llywodraeth Cymru. Mae hyn yn cynnwys cynnydd yn y gwariant, gostyngiadau yn yr incwm sy'n dod i law drwy ffioedd a thaliadau ar draws gwasanaethau, yn ogystal â gostyngiad yng nghyfraddau casglu'r Dreth Gyngor.

Disgwylir y bydd COVID-19 yn parhau i effeithio ar gyllid y Cyngor drwy gydol 2022/23 a thu hwnt.

7 Gweithio mewn partneriaeth, arian allanol a chydweithredu

7.1 Mae'r Cyngor yn cydweithio â phartneriaid i sicrhau'r canlyniadau gorau er budd ei ddinasyddion, ac mae'n ymchwilio i gyfleoedd i gydweithio ag asiantaethau / awdurdodau lleol eraill. Mae'r strategaeth ariannol yn ymdrin mewn ffordd realistig ond darbodus â chyllid partneriaeth posibl nad yw'n sicr nac wedi'i gadarnhau hyd yma. Yn gyffredinol, nid yw cyllid partneriaethau nac incwm grant penodol yn cael ei ragdybio mewn rhagolygon oni bai fod y dyraniad wedi'i gadarnhau.

7.2 I hybu'r economi, bydd y Cyngor yn cydweithio â phartneriaid amrywiol, gan gynnwys:

- Llywodraeth Cymru
- Llywodraeth y DU
- Partneriaeth Tyfu Canolbarth Cymru
- Sefydliadau addysg bellach ac addysg uwch
- Darparwyr sgiliau a hyfforddiant
- Cyrff sy'n cynrychioli busnesau
- Arianwyr preifat a chyhoeddus
- Sefydliadau yn y trydydd sector

7.3 Mae'r Cyngor yn cael arian grant sylweddol i roi ei gyllideb refeniw gros ar waith. Cafodd grantiau penodol eu trosglwyddo i'r Grant Cynnal Refeniw ac mae'n bosibl y gallai'r duedd hon barhau. Mae hyn yn golygu y bydd modd i wasanaethau benderfynu ar y ffordd orau o wario'r arian fel rhan o strategaeth leol yn hytrach na bod yn rhan o un genedlaethol.

7.4 Mae'r Cyngor yn cydweithio â Llywodraeth Cymru ar lawer o brosiectau refeniw a chyfalaf.

7.5 Rhaid i gyllidebau roi sylw clir i hanfod unrhyw waith cydweithredol y

mae'r Cyngor yn rhan ohono. Yn unol â'r egwyddor gwariant gros sy'n berthnasol i gyllidebu, mae'n ofynnol i gyllidebau ddangos gwariant ac incwm pob trafodiad ar wahân. Pan fo cyd-bwyllgor yn bodoli, mae angen iddo gytuno ar gyllideb ar gyfer gwaith y cyd-bwyllgor yn ddigon cynnar er mwyn i gyfran y Cyngor gael ei nodi yn y gyllideb. Mae Llywodraeth Cymru'n cyflwyno Cyd-bwyllgorau Corfforedig ledled Cymru yn 2022/23. Mae Ceredigion yn bartner i Gyngor Sir Powys (a Pharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog at ddibenion cynllunio strategol yn unig) a byddant yn ffurfio Cyd-bwyllgor Corfforedig y Canolbarth. Fel rhan o'u hasesiadau gwerth am arian, gallai archwilwyr adolygu'r rhesymau dros ymrwymo i drefniadau cydweithredol ac asesu gwelliannau i wasanaethau neu unrhyw arian parod a arbedwyd.

8 Rhagolwg Ariannol Tymor Canolig 2022/23 – 2024/25

8.1 Nid yw manylion y rhagolwg ariannol tymor canolig yn wybyddus ymlaen llaw, ac amcangyfrifon ydynt. Mae'r bylchau cyllido amcangyfrifedig wedi amrywio dros y blynyddoedd diwethaf, ond cafodd amcangyfrifon rhesymol eu gwneud.

Mae Setliad Dros Dro Llywodraeth Cymru ar gyfer Llywodraeth Leol yn 2022-23 wedi rhoi dyraniadau arian refeniw craidd dangosol ar lefel Cymru o £5.3 biliwn ar gyfer 2023-24 a £5.4 biliwn ar gyfer 2024-25 – mae hyn yn gyfwerth â chynnydd o £177 miliwn (3.5%) yn y flwyddyn gyntaf ac £128 miliwn (2.4%) yn yr ail flwyddyn. O ystyried y fformiwla ar gyfer cyfran y Cyngor o'r cynnydd hwn, amcangyfrifir y bydd i bob pwrpas yn gyfystyr â chynnydd o 1.75% ac 1.2% i'r Cyngor yn y naill flwyddyn a'r llall. Ym mharagraff 8.2.3 isod, dangosir gwahanol lefelau o gynnydd yn y Dreth Gyngor, ynghyd â rhagfynegiadau amrywiol ar gyfer y setliad.

Mae Tabl 1 isod yn defnyddio swm o 4% at ddibenion cynllunio. Bydd setliad gwirioneddol Llywodraeth Cymru'n wahanol i'r amcanestyniad ac fe allai fod yn waeth neu'n is. Yn yr un modd, bydd unrhyw gynnydd i'r Dreth Gyngor yn amrywio.

Mae'r tablau isod yn nodi amcanestyniadau o'r incwm, y gwariant a'r arbedion amcanestynedig y bydd angen eu gwneud dros y tair blynedd nesaf ar sail yr amcanestyniadau cyllid a ganlyn.

Tabl 1 – Rhagamcanion cyllido – Ffigurau dangosol

	Dangosol		
	2022/23	2023/24	2024/25
Y Dreth Gyngor	4.75%	4.0%	4.0%
Cyllid Llywodraeth Cymru	8.6%	1.8%	1.2%

Tabl 2 – Y Gyllideb Refeniw – Incwm

	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
	£m	£m	£m	£m
Y Dreth Gyngor	45	47	49	51
Cyllid Llywodraeth Cymru	110	119	122	123
Cyfanswm incwm	155	167	171	174

Tabl 3 – Diffyg yn y Gyllideb Refeniw

	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
	£m	£m	£m	£m
Gwariant wedi'i gynllunio	158	168	178	181
Incwm disgwylledig	155	167	171	174
Arbedion gofynnol	3	1	7	7

Ar sail y rhagdybiaethau hyn, mae'n ofynnol i'r Cyngor arbed o leiaf £15m erbyn mis Mawrth 2025, yn ychwanegol at yr arbedion o £50m a wnaed rhwng mis Ebrill 2012 a mis Mawrth 2022. O wneud hyn, bydd y Cyngor wedi arbed cyfanswm o £51m rhwng mis Ebrill 2012 a mis Mawrth 2023.

8.2 Rydym yn egluro'r prif ragdybiaethau a gafodd eu cynnwys yn y rhagolwg isod:

8.2.1 **Chwyddiant** – Mae'r rhagolwg yn darparu ar gyfer chwyddiant cyflogau cyffredinol a newidiadau oherwydd y cyflog byw. Rydym wedi rhagdybio cynnydd o ran cyflenwadau a gwasanaethau a ddarperir o dan gontractau a phwysau o fath arall ar y gyllideb.

Gweler amcanestyniadau chwyddiant Banc Lloegr ym mharagraff 12.14. Disgwylir pwysau chwyddiannol sylweddol yn y tymor byr, gan fod disgwyl i fynegai'r CPI gynyddu i 6% yn ystod 2022. Bydd hyn yn rhoi pwysau sylweddol ar gyllideb y Cyngor.

8.2.2 **Cyfraddau Cyllid Allanol Cyfun** – Ar ddechrau pandemig COVID-19, bu i Fanc Lloegr ostwng cyfradd sylfaenol y banc o 0.75% i 0.25% ar 11 Mawrth 2020 ac yna i 0.1% ar 19 Mawrth 2020, sef y lefel isaf erioed. Ym mis Rhagfyr 2021, codwyd y gyfradd i 0.25%. Mae cynghorwyr Trysorlys y Cyngor yn rhag-weld y bydd y cyfraddau'n cynyddu i 0.5% ym mis Mehefin 2022, ac yna i 0.75% yn ystod ail chwarter 2023. Pe bai'r cyfraddau llog yn cynyddu 1%, gallai greu £200k o incwm ychwanegol yn ystod blwyddyn gyfan, ond rhaid gwrthbwysu hyn yn erbyn cost unrhyw fenthyciadau newydd, gyda chyfraddau llog uwch, a fydd yn codi yn ystod y cyfnod hwnnw.

8.2.3 **Cyllid Allanol Cyfun** – Mae rhagolwg tair blynedd y gyllideb yn cynnwys symiau amcanestynedig ar gyfer Setliad y Gyllideb Cyllid Allanol Cyfun dros y tair blynedd nesaf. Gan fod ffigurau poblogaeth Ceredigion yn gostwng, fel y disgrifir ym mharagraff 12.1 isod, mae hyn wedi effeithio'n andwyol ar Setliad Cyllideb Cyllid Allanol Cyfun y Cyngor, a bydd yn parhau i effeithio'n andwyol arno.

Dangosir yr amrediad posibl o ddiffygion yn y gyllideb yn y tymor canolig o ganlyniad i'r ansicrwydd o ran setliadau blynyddol y gyllideb Cyllid Allanol Cyfun yn y tablau isod.

Mae newid o 1% yn y Cyllid Allanol Cyfun yn gyfwerth â thua £1.1m, ac mae cynnydd o 1% yn y Dreth Gyngor yn codi £450k o arian ychwanegol. O hepgor cynnydd yng nghostau Cynllun Cymorth y Dreth Gyngor, mae'n rhoi swm o £385k.

2023/24: Dadansoddiad o'r senarios posibl o ran bwlch cyllido'r gyllideb – h.y. yr arbedion y gall fod eu hangen

		<u>Cynnydd yn y Dreth Gyngor</u>							
		0.0%	1.0%	2.0%	3.0%	4.0%	5.0%	6.0%	7.0%
<u>Setliad Cyllid Allanol Cyfun</u>	0.0%	£10.8m	£10.3m	£9.9m	£9.4m	£8.9m	£8.4m	£8.0m	£7.5m
	1.0%	£9.6m	£9.1m	£8.7m	£8.2m	£7.7m	£7.2m	£6.8m	£6.3m
	2.0%	£8.4m	£7.9m	£7.5m	£7.0m	£6.5m	£6.0m	£5.6m	£5.1m
	3.0%	£7.2m	£6.7m	£6.3m	£5.8m	£5.3m	£4.8m	£4.4m	£3.9m
	4.0%	£6.0m	£5.5m	£5.1m	£4.6m	£4.1m	£3.7m	£3.2m	£2.7m
	5.0%	£4.8m	£4.4m	£3.9m	£3.4m	£2.9m	£2.5m	£2.0m	£1.5m

2024/25: Dadansoddiad o'r senarios posibl o ran bwlch cyllido'r gyllideb – h.y. yr arbedion y gall fod eu hangen

		<u>Cynnydd yn y Dreth Gyngor</u>							
		0.0%	1.0%	2.0%	3.0%	4.0%	5.0%	6.0%	7.0%
<u>Setliad Cyllid Allanol Cyfun</u>	0.0%	£10.2m	£9.7m	£9.2m	£8.7m	£8.2m	£7.7m	£7.2m	£6.7m
	1.0%	£9.0m	£8.5m	£8.0m	£7.5m	£7.0m	£6.5m	£6.0m	£5.5m
	2.0%	£7.8m	£7.3m	£6.8m	£6.3m	£5.8m	£5.3m	£4.8m	£4.3m
	3.0%	£6.6m	£6.1m	£5.6m	£5.1m	£4.6m	£4.1m	£3.6m	£3.1m
	4.0%	£5.3m	£4.8m	£4.4m	£3.9m	£3.4m	£2.9m	£2.4m	£1.9m
	5.0%	£4.1m	£3.6m	£3.1m	£2.6m	£2.2m	£1.7m	£1.2m	£0.7m

8.2.4 **Incwm** – Bob blwyddyn, cynhelir adolygiad adennill costau sy'n cynnwys diweddarau ffioedd a thaliadau ac unrhyw gynnydd arall a bennir naill ai uwchlaw lefel chwyddiant neu o ran taliadau newydd. Mae'r adolygiad hwn yn gosod sail ar gyfer y gwaith o bennu model y gyllideb flynyddol, ac mae'n cynorthwyo gwasanaethau i ysgwyddo'r pwysau sy'n deillio o chwyddiant a chostau eraill.

8.2.5 **Arbedion** – Byddwn yn parhau i chwilio am arbedion bob blwyddyn drwy'r modd yr ydym yn darparu gwasanaethau. Bydd gwasanaethau amrywiol yn cael eu hadolygu i bennu a oes modd gwneud arbedion. Rydym yn cydnabod y bydd angen pennu arbedion pellach i wneud iawn am y diffygiad a ragwelir yn y gyllideb yn ystod cyfnod y Strategaeth hon.

Pan fydd yn cynnal adolygiadau sy'n ymwneud â'r modd y bydd gwasanaethau'n cael eu darparu yn y dyfodol, bydd y Cyngor yn ymgysylltu â'r cyhoedd ac yn trefnu i ymgynghori â staff, undebau, rhanddeiliaid a'r cyhoedd fel y bo'n briodol.

8.2.6 **Trosglwyddo grantiau** – Pan fydd arian grant penodol yn cael ei drosglwyddo i'r Grant Cynnal Refeniw, byddwn yn dilyn yr egwyddor

gyffredinol o ddyrannu'r adnoddau hynny yn uniongyrchol i gyllideb y gwasanaeth perthnasol.

- 8.2.7 **Cyllid ychwanegol ar gyfer blaenoriaethau'r Cyngor** – Bydd y Cabinet yn parhau i gyfeirio adnoddau i'r meysydd hynny sy'n flaenoriaeth lle y gellir gwireddu gwelliannau gwirioneddol a pharhaus. Mae eitemau corfforaethol y cydnabyddir bod angen dyraniadau blynyddol arnynt ym model y gyllideb yn cynnwys cynnydd yng Nghynllun Cymorth y Dreth Gyngor sy'n gysylltiedig â chynnydd yn y Dreth Gyngor, cyllid ar gyfer y Rhaglen Gyfalaf, Premiwm y Dreth Gyngor, Lleoliadau Tu Allan i'r Sir, costau democrataidd, a'r cynnydd yn ardoll Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru. Yn 2021/22, bu i ardoll Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru ostwng oherwydd gostyngiad sylweddol yn ffigurau poblogaeth rhagamcanol y sir, ond mae disgwyl i gyfran y Cyngor o'r ardoll gynyddu o flwyddyn i flwyddyn.

9 Cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi a balansau

- 9.1 Caiff datganiad o Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi a Balansau Cyffredinol y Cyngor ei ddiweddarau o leiaf ddwywaith y flwyddyn a'i gyflwyno i'r Aelodau yn ystod y broses o bennu'r gyllideb a'r broses o baratoi'r cyfrifon terfynol. Ceir crynodeb o sefyllfa'r cronfeydd wrth gefn isod:

	31.3.21	31.3.22	31.3.23
	Gwirioneddol	Arfaethedig	Arfaethedig
Balansau Cyffredinol – Swm	£6.1m	£6.1m	£6.1m
Balansau Cyffredinol – Canran	4.0%	3.9%	3.6%
Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi (gan gynnwys Ysgolion)	£38.5m	£43m	£38m

Targed cymeradwy'r Cyngor yw cadw'r Balansau Cyffredinol ar lefel sy'n gyfwerth â rhwng 3% a 5% o'r gwariant net.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi canllawiau ar gyfer aelodau etholedig lleol o ran craffu ar awdurdodau lleol sy'n dal ac yn defnyddio cronfeydd wrth gefn. Ceir manylion ar wefan Llywodraeth Cymru:

<https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-06/cronfeydd-wrth-gefn-yr-awdurdodau-lleol-canllawiau-i-aelodau-etholedig-a-phrif-swyddogion-cyllid.pdf>

Mae'r Cyngor wedi parhau i fenthycu tua £20m yn fewnol drwy ddefnyddio'r arian a geir mewn cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi, ac mae hyn wedi lleihau'r angen i fenthycu. Amcangyfrifir bod y dull hwn o weithredu wedi arbed £800k y flwyddyn i'r trethdalwyr, swm sy'n gyfwerth â bron i 2% y flwyddyn o daliadau'r Dreth Gyngor.

10 Asesu risg a sensitifrwydd

10.1 Rydym yn ystyried senarios y gyllideb ddangosol yn rheolaidd. At ddibenion cynllunio, dyma rai o'r canllawiau yr ydym yn eu dilyn:-

- Mae newid o 1% yn y Cyllid Allanol Cyfun yn gyfwerth â thua £1.1m.
- Mae cynnydd o 1% mewn cyflogau yn gyfwerth â thua £1.0m.
- Mae swm y balansau craidd a gedwir ar ffurf adneuon arian parod yn amrywio ac mae hyn, ynghyd â'r gyfradd llog (sydd hefyd yn amrywio), yn effeithio'n sylweddol ar lefel yr incwm sy'n dod i law ar ffurf llog. Mae cynnydd o 1% mewn cyfraddau llog, gan ddibynnu ar swm y balansau craidd sydd wedi'u hadneuo, yn cynhyrchu rhwng £100k a £200k o incwm ychwanegol.
- Bydd cyfraddau llog negyddol yn arwain at dalu costau ar y balansau craidd sydd wedi'u hadneuo.
- Mae cynnydd o 1% yn y Dreth Gyngor yn codi £450k o arian ychwanegol. O hepgor cynnydd yng nghostau Cynllun Cymorth y Dreth Gyngor, mae'n rhoi swm o £385k.

10.2 Mae Cofrestr Risg Gorfforaethol y Cyngor, sy'n destun gwaith craffu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, yn disgrifio risg fel a ganlyn:

- Os bydd arian craidd ac arian allanol yn gostwng, bydd yn arwain at leihau'r gwasanaethau a ddarperir mewn rhai meysydd. O fethu ag addasu, cyflawni'r arbedion a bennwyd ac ystyried dulliau amgen o ddarparu gwasanaethau yn unol â'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig, bydd yn effeithio ar y gwasanaethau a ddarperir yn y dyfodol ac ar gyfrifoldebau ariannol y Cyngor.

Canlyniadau posibl y risg hon yw:

- Risg na fydd modd bodloni'r terfynau amser statudol ar gyfer pennu'r gyllideb.
- Risg y gallai effeithio ar y gwasanaethau a ddarperir oherwydd bod ein hadnoddau'n lleihau, oherwydd bod newidiadau i wasanaethau'n cael eu cyflwyno'n gyflym, neu oherwydd ein bod yn methu â blaenoriaethu gwariant yn effeithiol yn unol â blaenoriaethau corfforaethol.
- Risg na chaiff y cynlluniau arbedion a bennwyd eu cyflawni yn ôl y bwriad.
- Risg y gallai'r broses o bennu'r gyllideb flynyddol lesteirio gwaith cynllunio mwy hirdymor.
- Risg y gallai mwy o alw mewn meysydd gwasanaeth lle y ceir rhwymedigaethau statudol i ateb gofynion, e.e. Gofal Cymdeithasol i Oedolion, beri iddynt wario mwy na'r gyllideb a ddyrannwyd iddynt.

Mae'r Cyngor yn parhau i fonitro ac i adolygu ei Strategaeth Ariannol Tymor Canolig. Mae'r Cyngor yn monitro'r cyllidebau a bennir a'r arbedion a gynllunnir, ac mae wedi bod yn mynd drwy broses helaeth i ystyried dewisiadau i bennu arbedion i'w gwneud yn y dyfodol.

- 11 Y Dreth Gyngor** – Mae data cymharol am lefelau Treth Gyngor awdurdodau Cymru ar gael ar wefan Ystadegau Cymru drwy ddefnyddio'r ddolen a ganlyn:-

<https://llyw.cymru/lefelaur-dreth-gyngor>

Yn hanesyddol, defnyddiwyd Band D fel ffon fesur safonol i gymharu lefelau'r Dreth Gyngor rhwng ac ar draws awdurdodau lleol. Nid yw'r amrywiadau a geir ar draws awdurdodau lleol o ran dosbarthiad eiddo i wahanol fandiau yn effeithio ar y mesur hwn.

Yn 2021/22, £1,731 yw Treth Gyngor gyfartalog eiddo Band D yng Nghymru. Mae hyn yn cynnwys £1,403 ar gyfer cynghorau sir, £290 ar gyfer awdurdodau'r heddlu a £39 ar gyfer cynghorau cymuned. Mae'r Dreth Gyngor yn amrywio o £1,504 yn Sir Benfro i £2,078 ym Mlaenau Gwent, o'i gymharu â £1,725 yng Ngheredigion.

Elfen gyfartalog y cynghorau sir (ac eithrio awdurdodau'r heddlu a chynghorau cymuned) yw £1,403 yng Nghymru ac £1,413 yng Ngheredigion. Mae'r elfen hon yn amrywio o £1,190 yn Sir Benfro i £1,768 ym Mlaenau Gwent.

12 Demograffeg a thueddiadau eraill

12.1 Demograffeg

Rhagwelir y bydd poblogaeth Cymru'n cynyddu 3.5% hyd at 2038, gan gynyddu o 3.1 miliwn i 3.2 miliwn. Dros y cyfnod hwn, disgwylir i ganran y rhai dros 65 oed yng Nghymru gynyddu o tua 21% i 26% o'r boblogaeth, a rhagwelir y bydd cyfran y rhai 75 oed a throsodd yn cynyddu 51%. Yn ystod yr ugain mlynedd nesaf, disgwylir y bydd disgwyliad oes yn parhau i gynyddu, ond yn arafach.

I'r gwrthwyneb, dros y cyfnod hwn, rhagwelir y bydd nifer y plant o dan 16 yn gostwng o tua 18% i 16% o'r boblogaeth. Rhagwelir hefyd y bydd nifer yr aelwydydd yng Nghymru'n cynyddu'n gyflymach na'r boblogaeth gyfan, gan arwain at aelwydydd llai o faint a galw am fwy o gartrefi.

Ceredigion yw un o'r pedair sir y disgwylir i'w poblogaethau ostwng dros y cyfnod hwn, a hynny o 72,695 yn 2019 i 69,338 yn 2038. Rhagwelir y bydd nifer y plant yng Ngheredigion yn gostwng oddeutu 15%, sef gostyngiad o 1,500 erbyn 2038. Gellir priodoli'r gostyngiad hwn i'r disgwyliad y bydd cyfraddau ffrwythlondeb Ceredigion yn arafu, tuedd a welir yn genedlaethol hefyd.

Yn 2019, roedd 43,000 o bobl yn rhan o boblogaeth oedran gweithio Ceredigion, sef 60% o boblogaeth gyfan y sir. Mae hyn yn cymharu â 61% o boblogaeth Cymru. Rhagwelir y bydd poblogaeth oedran gweithio Ceredigion yn gostwng tua 14% dros yr ugain mlynedd nesaf. Gellir priodoli'r gostyngiad hwn i fudo mewnol, lle y mae pobl yn symud i wahanol rannau o'r DU. Mae hyn yn cynnwys y gyfran uchel o fyfyrwyr rhwng 21-24 oed yng Ngheredigion sy'n dueddol o adael yr ardal ar ôl graddio i achub ar gyfleoedd cyflogaeth ac addysg mewn mannau eraill.

Serch hynny, disgwylir i nifer y bobl dros 65 oed gynyddu, gyda disgwyl i'r gyfran gynyddu o tua 25% i 32% o'r boblogaeth, sef 4,300 o bobl ychwanegol dros y cyfnod o ugain mlynedd. Yn ychwanegol at ddisgwyliad oes hirach, mae'r cynnydd yn y grŵp oedran 65 oed a throsodd yn cael ei sbarduno gan y ffaith bod y genhedlaeth fawr a aned ar ôl y rhyfel yn y 1950au a'r 1960au yn heneiddio. Erbyn 2028, bydd y bobl hyn rhwng 64 ac 82 oed.

Mae'n bwysig nodi nad yw'r amcanestyniadau hyn yn ceisio rhagfynegi sut y gallai newidiadau i amgylchiadau economaidd a chymdeithasol effeithio ar ymddygiad demograffig, felly nid yw'r testun hwn yn cyfrif am effaith bosibl Brexit a phandemig COVID-19 ar y newid ym mhoblogaeth Ceredigion. Roedd tystiolaeth anecdotaidd yn sgil y pandemig yn tynnu sylw at duedd lle'r oedd pobl yn chwilio am gyfleoedd i symud o ardaloedd trefol i ardaloedd gwledig "mwy diogel". Gallai'r duedd bosibl hon effeithio ar boblogaeth Ceredigion drwy fudo mewnol, ond nid yw'r duedd hirdymor na'i heffeithiau ar y newid i'r boblogaeth leol yn wybyddus.

12.2 Amddifadedd

Yn ôl Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (2019), mynediad at wasanaethau a thai yw'r meysydd sy'n peri'r pryder mwyaf. Er bod angen bod yn ofalus wrth ddefnyddio'r Mynegai oherwydd y ffordd y gall gelu amddifadedd gwledig, mae'n rhoi cipolwg ar amddifadedd cymharol ledled Cymru.

Mae'r maes mynediad at wasanaethau'n mesur yr amser y mae'n ei gymryd i deithio at wasanaethau amrywiol, yn gorfforol ac yn ddigidol. Mae hanner ardaloedd Ceredigion ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru yn y maes hwn. Yn y cyfamser, mae'r maes tai yn nodi nad yw tai'n ddigonol o ran amodau byw ffisegol nac o ran argaeledd. Yn y maes hwn, mae dros chwarter ardaloedd Ceredigion ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru, sef y gyfran uchaf yn genedlaethol.

I'r gwrthwyneb, ar sail y mesur cyffredinol a meysydd pwysig fel incwm, cyflogaeth, iechyd ac addysg, Ceredigion yw un o siroedd lleiaf difreintiedig Cymru. Dim ond un ardal yng Ngheredigion sydd ymhlith y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru (Aberteifi – Teifi). Mae'r anghysondeb o ran crynodiadau'r amddifadedd amlweddol ymhlith ardaloedd yng Ngheredigion yn ein hatgoffa o'r bwch eang o ran cyfleoedd y gellir cael hyd iddo mewn sir ac mewn cymunedau sydd wedi'u lleoli'n agos at ei gilydd.

12.3 Cyflogaeth

Mae cyfradd gweithgarwch economaidd Ceredigion wedi parhau i gynyddu dros y misoedd diwethaf, gan gyrraedd 76.7% ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2021, a symud tu hwnt i gyfradd Cymru gyfan (75.2%). Mae cyfraddau gweithgarwch economaidd Ceredigion yn draddodiadol is, a hynny'n bennaf oherwydd bod cyfran fawr o fyfyrwyr amser llawn ymhlith y boblogaeth oedran gweithio. Maent yn cyfrif am 11% o boblogaeth y sir. Mae'r gyfradd gymharol uchel o bobl sydd wedi ymddeol yn gynnwys hefyd yn dylanwadu ar hyn.

Gwelir tuedd debyg o edrych ar ffigurau'r gyfradd gyflogaeth. Ym mis Mawrth 2021, 73.3% oedd cyfradd gyflogaeth Ceredigion, cyfradd uwch na chyfradd Cymru gyfan (72.2%). Serch hynny, dylid bod yn bur ofalus wrth ymdrin â'r tueddiadau hyn oherwydd effeithiau pandemig COVID-19 ar lawer o'r dangosyddion economaidd, ac oherwydd nad yw'r effeithiau ond yn dueddol o ddod i'r amlwg yn y ffigurau fisoedd lawer yn ddiweddarach.

Mae'r Cyngor yn parhau i fynd ati mewn ffordd ragweithiol i fonitro effaith COVID-19 ar ei economi leol a'i gymunedau. Yn ddiweddar, bu iddo gadarnhau ei ymrwymiad i'r set bresennol o Amcanion Llesiant er mwyn iddo ganolbwyntio ar adfer ar ôl y pandemig.

12.4 Diweithdra

O ran y deuddeg mis a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2021, 3.4% oedd cyfradd ddiweithdra Ceredigion. Dros y blynyddoedd diwethaf, gwelwyd tuedd gadarnhaol o ran diweithdra yn y sir, gyda'r gyfradd yn disgyn o uchafbwynt o 4.2% ym mis Mawrth 2018 i isafbwynt o 2.6% ym mis Mawrth 2020, yn union cyn i COVID-19 beri i'r sir, a'r genedl, wynebu'r cyfnod clo. Bryd hynny, roedd cyfradd ddiweithdra Ceredigion gryn dipyn yn is na'r gyfradd o 3.7% ledled Cymru gyfan.

Ond, ers hynny, mae effaith y pandemig ar y gweithlu wedi bod yn amlwg iawn, gyda chyfradd ddiweithdra Ceredigion yn cynyddu bob chwarter, gan gyrraedd 3.4% erbyn mis Mawrth 2021. Mae hyn yn adlewyrchu'r ergyd i rai o brif ddiwydiannau Ceredigion, fel twristiaeth, lletygarwch, gwasanaethau bwyd ac amaethyddiaeth.

Mae nifer y bobl sy'n hawlio budd-daliadau diweithdra yn fesur sy'n dangos yr effaith yn fwy uniongyrchol. Mesur o nifer y bobl sy'n hawlio'r Lwfans Ceisio Gwaith neu'r Credyd Cynhwysol neu fudd-daliadau oherwydd eu bod yn ddi-waith yw hwn. Cynyddodd y niferoedd yn sydyn rhwng mis Mawrth a mis Ebrill 2020, gan gynyddu o 830 i 1,730, sef cynnydd o 110%.

Fodd bynnag, ers mis Mawrth 2021, mae'r niferoedd wedi gostwng yn barhaus wrth i'r cyfyngiadau gael eu llacio ac i bobl ddechrau dychwelyd i'r gwaith. Erbyn yr adeg honno, roedd y ffigur wedi gostwng i 1,425, y lefel isaf ers dechrau'r pandemig. Ceir rhywfaint o bryder o hyd am effaith terfynu'r Cynllun Cadw Swyddi drwy gyfnod y Coronafeirws (y cynllun ffyrlo) ddiwedd mis Medi 2021. Mae Is-grŵp Tlodi'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn cadw llygad barcud ar effaith ariannol y pandemig a'r incwm a gollwyd, ac mae'n rhoi Strategaeth Mynd i'r Afael â Chaledi ar waith ledled Ceredigion yn sgil y pandemig. Mae'n amlwg y bydd yr effaith ar y gweithlu'n dal i gael sylw mawr yn ystod y cyfnod adfer dros y tair i bum mlynedd nesaf.

12.5 Incwm ac enillion

Mae enillion yn cyfeirio at yr arian a enillir drwy gyflogaeth, tra mae incwm yn cyfeirio at yr holl arian sy'n dod i law, gan gynnwys drwy enillion, budd-daliadau a phensiynau. Mae enillion ac incwm yng Ngheredigion yn is na'r rheini ar draws Cymru a chryn dipyn yn is na'r DU yn ei chyfanrwydd. Mae hon yn duedd gyffredin mewn siroedd sy'n bennaf yn rhai gwledig.

Mae Arolwg Blynyddol o Oriau ac Enillion 2020, yr arolwg diweddaraf o'i fath, yn dangos bod yr enillion blynyddol cyfartalog yng Ngheredigion yn is nag yng Nghymru gyfan ac, ac eithrio Powys, maent hefyd yn is na gweddill y Canolbarth a'r Gorllewin. Enillion blynyddol cyfartalog (canolrifol) y rheini sy'n byw yng Ngheredigion yw £26,282, bron i £2,000 yn is na'r ffigur o £28,273 ledled Cymru.

Mae'r duedd yn debyg o ran incwm aelwydydd. Incwm canolrifol aelwydydd Ceredigion yw £28,595 o'i gymharu â £28,999 leded Cymru a £33,124 ledled y DU. Mae mwyafrif aelwydydd Ceredigion (52.7%) yn ennill incwm o £30,000 neu lai, ac mae bron i draean yr aelwydydd (32.5%) yn ennill incwm o £20,000 neu lai.

12.6 Iechyd

Mae disgwyliad oes yn dda yng Ngheredigion – disgwyliad oes cyfartalog gwrywod yw 79.3 blynedd a disgwyliad oes benywod yw 84.1 blynedd. Mae'r ddau ffigur hyn yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol o 78.5 ar gyfer gwrywod ac 82.3 ar gyfer benywod. Mae boddhad â bywyd a hapusrwydd yn gydradd â chyfartaledd cenedlaethol Cymru, tra mae iechyd cyffredinol yn uwch na'r cyfartaledd. Yn 2019/20, dywedodd 73% o drigolion Ceredigion bod eu hiechyd yn 'Dda' neu'n 'Dda lawn', canran ychydig uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol o 72%.

Fodd bynnag, mae Mynegai Amddifadedd Lluosog diweddaraf Cymru (2019) yn dangos bod dwy o'r 46 ardal yng Ngheredigion ymhlith y 30% mwyaf difreintiedig yn y maes iechyd. Nid oedd yr un ardal yn y categori hwn ym Mynegai 2011. Roedd pedair ardal yn y sir hefyd ymhlith yr 50% o ardaloedd mwyaf difreintiedig ym Mynegai 2019, cynnydd o un ers 2011.

12.7 Gofal Cymdeithasol i Oedolion

Oherwydd datblygiadau arloesol o ran technoleg a gofal iechyd, mae'r boblogaeth fyd-eang o bobl dros 60 oed yn tyfu'n gyflymach nag unrhyw grŵp oedran arall. Erbyn 2038, bydd un o bob pedwar ym mhoblogaeth Cymru dros 65 oed.

Yng Ngheredigion, mae nifer y bobl 65 oed a throsodd eisoes yn uwch nag un o bob pedwar, ac amcangyfrifir y bydd yn cynyddu i un o bob tri erbyn 2038. Amcangyfrifir bod pobl 75 oed a throsodd yn cyfrif am 11.2% o boblogaeth Ceredigion yn 2018 ac y bydd hyn yn cynyddu i 14.9% erbyn 2028 ac i 17.0% erbyn 2038, sef cynnydd o 45% yn y grŵp oedran hwn. Amcangyfrifir bod pobl 85 oed a throsodd yn cyfrif am 3.4% o boblogaeth Ceredigion yn 2018, a disgwylir y bydd hyn yn cynyddu i 4.2% erbyn 2028 a 5.8% erbyn 2038, sef cynnydd o 61% yn y grŵp oedran hwn.

Rhagwelir y bydd Cymhareb Dibyniaeth Pobl Hŷn Ceredigion yn cynyddu o 419 o ddibynyddion fesul 1,000 o bobl yn 2018 i 517 o ddibynyddion fesul 1,000 o bobl yn 2038. (Y gymhareb yw nifer y bobl o oedran pensiwn gwladol fesul 1,000 o bobl o oedran gweithio.) Er y bydd yr oedran pensiwn gwladol yn cynyddu i 67 yn 2028, mae'r Gymhareb Dibyniaeth Pobl Hŷn yn parhau i gynyddu. Mae hyn yn arwyddocaol gan fod y

cynnydd yn y boblogaeth sy'n heneiddio yn her fawr i bob awdurdod lleol oherwydd mae'n anochel y bydd yn arwain at fwy o alw am wasanaethau'r cynghorau.

12.8 Addysg

Ym mis Ebrill 2021, roedd 4,755 o ddisgyblion o oedran cynradd yng Ngheredigion, o'r Dosbarth Derbyn i Flwyddyn 6, ynghyd â 3,510 o ddisgyblion o oedran uwchradd (blynyddoedd 7-11). Roedd 755 o ddisgyblion ym mlynyddoedd 12 a 13 yn ysgolion Ceredigion hefyd. Mae'r Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (PLASC) fel arfer yn cael ei gynnal ym mis Ionawr bob blwyddyn. Fodd bynnag, gan fod ysgolion ynghau rhwng mis Rhagfyr 2020 a mis Mawrth 2021 oherwydd COVID-19, gohiriwyd y cyfrifiad tan fis Ebrill 2021.

Gan fod ysgolion Ceredigion yn llai o faint, mae'n anoddach iddynt ymdopi â gostyngiadau refeniw nag ydyw i ysgolion mwy o faint mewn mannau eraill yng Nghymru.

Mae dyraniad y Grant Cynnal Refeniw yn dibynnu ar y symudiad cymharol o ran niferoedd y disgyblion ar draws awdurdodau Cymru. Mae cyfanswm yr arian a ddyrennir drwy'r Grant Cynnal Refeniw hefyd yn newid o flwyddyn i flwyddyn. Felly, nid oes modd cyfrif effaith y ddwy ffactor hyn ar gyfran y Grant Cynnal Refeniw, er ei bod yn rhesymol tybio bod y ddwy ffactor yn debygol o leihau'r arian sy'n dod i Geredigion.

Mae nifer o ysgolion Ceredigion wedi'u lleoli'n agos at ffiniau siroedd eraill, a gall ffactorau lleol sy'n effeithio ar boblogrwydd yr ysgolion y naill ochr a'r llall i'r ffin ddylanwadu ar nifer y disgyblion yn yr ysgolion hynny.

Ym mis Ebrill 2021, roedd 755 o ddisgyblion blwyddyn 12 a 13 yn ysgolion Ceredigion. Erbyn mis Ionawr 2024, rhagwelir y bydd y ffigur hwn yn cynyddu i 776. Mae'r Comisiwn Archwilio wedi awgrymu y dylai fod o leiaf 150 o ddisgyblion mewn chweched dosbarth mewn ysgol er mwyn iddo fod yn hyfyw ac yn gynaliadwy. Erbyn 2024, mae'n debygol y bydd llai na 150 o ddisgyblion mewn pump o'r chwech chweched dosbarth yng Ngheredigion.

Mae'r ddarpariaeth ôl-16 ledled y sir yn cael ei dadansoddi ar hyn o bryd i sicrhau:

- bod cyfleoedd addysgol ar gyfer disgyblion 14-19 y sir yn cael eu hehangu
- bod cwricwlwm galwedigaethol cyfoethog yn cael ei ddarparu a fydd yn briodol er mwyn i bob dysgwr wireddu ei botensial/photensial yn llwyr ac a fydd yn ateb gofynion pob rhanddeiliad ac economi leol Ceredigion
- bod mynediad cyfartal a theg at ystod eang o lwybrau dysgu effeithlon ar wahanol lefelau, gyda'r nod o sicrhau mai Ceredigion yw'r sir â'r nifer isaf o ddisgyblion sy'n gadael yr ysgol heb gamu ymlaen i addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant (NEET) yng Nghymru o hyd.

12.9 Cludiant

Cyfanswm hyd ffyrdd Ceredigion yw un o'r mwyaf yng Nghymru, sef cyfanswm o 2,265km. Mae tua 51.5% o ffyrdd Ceredigion yn ffyrdd dosbarth B ac C (1,167km) a elwir yn 'is-ffyrdd'.

Mae canran ffyrdd dosbarth A, B ac C Ceredigion sydd mewn cyflwr gwael wedi gostwng ychydig dros y tair blynedd diwethaf, er bod cyflwr ffyrdd dosbarth A ac C yn parhau i fod uwchlaw'r targed. Gostyngodd canran y ffyrdd dosbarth A mewn cyflwr gwael o 4.4% yn 2017/18 i 3.2% yn 2020/21, ond mae'n dal i fod uwchlaw'r targed o 3%. Gostyngodd canran y ffyrdd dosbarth B mewn cyflwr gwael ychydig o 3.1% i 2.0% ac mae o fewn y targed o 6%. Gostyngodd canran y ffyrdd dosbarth C mewn cyflwr gwael o 17.5% i 14.7% ac mae uwchlaw'r targed o 12%.

Mae Cynllun Rheoli Asedau Priffyrdd cymeradwy cyfredol y Cyngor yn datgan mai'r strategaeth yw gwella cyflwr y cerbyffyrdd i gyrraedd y cyflwr targed o fewn y pum mlynedd nesaf. I wneud hyn, ceir Gofyniad Cyllido Blynyddol o £3.6m ar gyfer Gwaith wedi'i Gynllunio ac £1.3m ar gyfer Gwaith Rheolaidd ac Ymatebol.

12.10 Gwastraff

Bu i gyfraddau safonol y Dreth Tirlenwi, a gyflwynwyd yn 1996 ar gyfradd gychwynnol o £7 y dunnell, gynyddu'n fwy sylweddol o £24 y dunnell yn 2007 i £80 y dunnell yn 2017 a £96.70 y dunnell ym mis Ebrill 2021. Mae cyfraddau is y Dreth Tirlenwi wedi parhau i fod yn isel, sef £3.10 y dunnell ym mis Ebrill 2021. Mae Mesur Gwastraff (Cymru) yn pennu targedau statudol ar gyfer ailgylchu/paratoi i aildefnyddio/compostio o 58% o leiaf o 2015/16, gan gynyddu i 64% o 2019/20 a 70% o 2024/25.

Mae gan Lywodraeth Cymru bwerau i roi cosbau ariannol i awdurdodau sy'n methu â chyrraedd y targedau. Yn 2020/21, roedd 70.2% o wastraff Ceredigion yn cael ei ailgylchu, ei aildefnyddio neu'i gompostio, cyfradd sy'n parhau i fod ymhlith yr uchaf yng Nghymru, ac yn sylweddol uwch na'r targed statudol. Yn y flwyddyn flaenorol, 2019/20, cyrhaeddodd cyfradd ailgylchu Ceredigion 72%, sef y canlyniad uchaf erioed.

12.11 Troseddu

Cyfradd y troseddau a gofnodir yng Ngheredigion yw'r isaf yng Nghymru, gyda'r gyfradd yn gyfwerth â hanner cyfartaledd Cymru. Mae seiberdroseddu'n parhau i fod yn risg wirioneddol i gyrff cyhoeddus ac, er bod rhywfaint o sicrwydd yswiriant ar gael, mae risgiau ariannol posibl ynghlwm wrth ddioddef ymosodiad seiber.

12.12 Diwylliant

Yn ôl canlyniadau cyfrifiad 2011, roedd 47.3% o'r boblogaeth tair oed a throsodd yng Ngheredigion yn siarad Cymraeg (o'i gymharu â 53% yn 2009). Hon oedd y ganran uchaf ond dwy o blith awdurdodau lleol Cymru.

O ran nifer yr ymweliadau â llyfrgelloedd cyhoeddus, bu i 4,012 fesul 1,000 o boblogaeth Ceredigion ymweld â llyfrgell gyhoeddus yn 2019/20, gan roi'r sir yn y degfed safle o blith 22 awdurdod lleol Cymru.

Yn 2019/20, dywedodd 66% o oedolion Ceredigion eu bod wedi mynd i weithgareddau celfyddydol, diwylliannol neu dreftadaeth, neu gymryd rhan mewn gweithgareddau o'r fath, deirgwaith neu ragor y flwyddyn, sef gostyngiad o 9% ers 2017/18. Mae hyn yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol o 71%.

12.13 Economi twristiaeth ac ymwelwyr Ceredigion

Yn yr un modd â'r rhan fwyaf o ardaloedd arfordirol, mae'r diwydiant twristiaeth yn chwarae rôl bwysig yn economi Ceredigion, gan gyfrif am 13% o'r swyddi. Hwn yw diwydiant mwyaf y sir, ac eithrio addysg. Amcangyfrifwyd bod diwydiant twristiaeth Ceredigion wedi cael effaith economaidd o £403m yn 2019, sef cynnydd o 6.2% o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol a chynnydd o 50% dros y degawd diwethaf. Mae'r diwydiant yn cefnogi 5,854 o swyddi ledled y sir, sef cynnydd o 4.5% o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol.

12.14 Rhagolygon chwyddiant

Mae Adroddiad Polisi Ariannol Banc Lloegr (Rhagfyr 2021) yn cynnwys y rhagamcanion a ganlyn ar gyfer chwyddiant:

“Twelve-month CPI inflation rose from 3.1% in September to 5.1% in November...

... Bank staff expect inflation to remain around 5% through the majority of the winter period, and to peak at around 6% in April 2022, with that further increase accounted for predominantly by the lagged impact on utility bills of developments in wholesale gas prices. Indicators of cost and price pressures have remained at historically elevated levels recently, and contacts of the Bank's Agents expect further price increases next year driven in large part by pay and energy costs. CPI inflation is still expected to fall back in the second half of next year.”

– Adroddiad Polisi Ariannol, Rhagfyr 2021

12.15 Mae Cyfarwyddiaeth Ystadegol Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi llawer o ystadegau defnyddiol am Gymru bob blwyddyn. Mae gwybodaeth ar gael yn <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue> lle ceir adroddiadau amrywiol, gan gynnwys am lefelau'r Dreth Gyngor. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi cyhoeddi adroddiad am dueddiadau'r dyfodol sy'n nodi testunau eraill i'w darllen mewn perthynas â'r materion y cyfeirir atynt yn yr adran hon o ran Cymru gyfan. Mae'r adroddiad hwn ar gael yn:

<https://llyw.cymru/tueddiadaur-dyfodol-2017>

13 Darparu, cynllunio a datblygu gwasanaethau

13.1 Bob blwyddyn ar ôl iddo bennu ei gyllideb, mae'r Cyngor yn paratou cynllun gwella sy'n cynnwys amcanion gwella. Ar gyfer pob amcan, rhestrir camau gweithredu manwl sy'n dangos sut y bydd y gwelliannau'n cael eu gwireddu. Darperir adnoddau ar gyfer pob un o'r amcanion gwella hyn yn y gyllideb flynyddol, naill ai o ran capasiti staffio neu o ran dyrannu cyllidebau penodol.

13.2 Caiff yr atebolrwydd dros gyllidebau ei ddatganoli, gyda chymorth timau ariannol a neilltuir i brosiectau ac i bob maes gwasanaeth. Oherwydd bod ei darpariaeth yn seiliedig ar wasanaethau, mae'r swyddogaeth gyllid gorfforaethol mewn sefyllfa dda i sicrhau ei bod yn ymgysylltu â gweithgareddau i gynllunio gwasanaethau.

13.3 Tybir ei bod yn angenrheidiol gwella arferion caffael i ddileu gwastraff. Mae'r drefn gaffael mewn sefyllfa dda i wireddu arbedion yn y tymor canolig drwy fanteisio ar yr arbedion y gellir eu gwneud drwy gapasiti prynu mwy o faint fframweithiau lleol, rhanbarthol a chenedlaethol.

13.4 Mae'r gwaith o drawsnewid gwasanaethau wedi mynd rhagddo'n dda. Y cam mawr terfynol yw integreiddio Gofal Cymdeithasol a Dysgu Gydol Oes mewn tri gwasanaeth – y Porth Cymorth Cynnar, y Porth Gofal a'r Porth Cynnal. Y tri gwasanaeth hyn, ynghyd â'r Gwasanaeth Cyswllt â Chwsmeriaid, yw prif feysydd y Rhaglen Gydol Oes a Llesiant newydd. Ym mis Hydref 2021, bu i'r Cabinet gytuno ar Strategaeth newydd sy'n nodi sut y bydd y Cyngor:

- Yn rhoi'r Model Gydol Oes a Llesiant newydd ar waith
- Yn lleihau'r galw am ofal a chymorth a reolir ac yn targedu adnoddau at y rheini y mae eu hangen arnynt fwyaf
- Yn cynorthwyo ein gweithlu i ddatblygu dull newydd o gynorthwyo unigolion yng Ngheredigion
- Yn canolbwyntio ar wasanaethau ataliol sy'n helpu pobl i barhau i fod yn annibynnol neu i adennill yr annibyniaeth y mae arnynt ei heisiau ac y maent yn rhoi gwerth arni
- Yn darparu gwasanaethau yn unol â'r gyllideb
- Yn cydweithio â phartneriaid i ddarparu system iechyd, llesiant a gofal cymdeithasol fwy cydgysylltiedig

Cafodd cyllideb y Cyngor ei haildrefnu'n sylweddol yn ystod 2020/21 drwy gyflwyno'r strwythur Pyrth newydd. Mae'r Strategaeth yn cwmpasu'r cyfnod o 2021 tan 2027 ac, wrth i'r rhaglen fynd rhagddi, bydd y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig yn cael ei diweddarau i adlewyrchu unrhyw fuddsoddiad(au) ariannol sylweddol a'r canlyniadau ariannol disgwyltiedig.

13.5 Mae'r Awdurdod yn ymgynghori â'i ddinasyddion drwy'r Panel Dinasyddion ynghylch y gwasanaethau a ddarperir ganddo. O wneud hyn, mae'r Cyngor yn cael gwybodaeth am sut i flaenoriaethu ac i ddarparu rhai o'i wasanaethau.

13.6 Cynllunio'r gweithlu

Cafodd Strategaeth Adnoddau Dynol a Chynllun Gweithlu a Hyfforddiant eu llunio a'u cymeradwyo gan y Cyngor, a byddant yn parhau i gael eu mireinio a'u diweddarau.

Mae'n anochel y bydd rhai swyddi'n cael eu colli o ganlyniad i'r sefyllfa ariannol anffafriol yn y tymor canolig. Dros y blynyddoedd diwethaf, mae'r costau sy'n gysylltiedig â staffio wedi gostwng. Er enghraifft, cafodd cyfraddau'r lwfansau ceir a milltiroedd eu gostwng, gan helpu'r Awdurdod i ddiogelu swyddi yn hytrach na chwtdogi'r gweithlu a'r gwasanaethau a ddarperir.

Mae rhai risgiau ariannol yn gysylltiedig â chost y gweithlu. Er enghraifft, mae'r pwysau sy'n deillio o gostau pensiynau'n debygol o barhau gan fod pobl yn byw'n hirach, ond bydd y rheoliadau newydd yn peri iddi fod yn ofynnol i gyflogeion gyfrannu mwy at eu pensiynau.

Rhodddwyd y Cytundeb Statws Sengl ar waith yn 2012/13, ac mae pob swydd wedi parhau i gael ei gwerthuso.

Mae gwasanaethau'n ystyried materion cynllunio'r gweithlu pan fyddant yn paratoi eu cynlluniau busnes, eu cynlluniau gweithredol a'u cyllidebau blynyddol, a phan fyddant yn ystyried ceisiadau gwirfoddol i ymddeol yn gynnar.

Bydd y drefn recriwtio'n parhau i gael ei rheoli'n ofalus i sicrhau cymaint o arbedion effeithlonrwydd â phosibl. Er enghraifft, bydd yr arfer o adolygu'r angen i lenwi pob swydd sy'n dod yn wag yn parhau.

14 Safonau gwasanaeth

14.1 Mae safonau gwasanaeth yn rhai gwasanaeth-benodol neu'n rhai gweithredol, ac mae angen i lawer o wasanaethau gydymffurfio â rheoliadau a chanllawiau statudol. Defnyddir nifer o ddangosyddion perfformiad i fesur gwasanaethau'r Cyngor, er enghraifft, Dangosyddion Strategol Cenedlaethol a dangosyddion lleol. Mae'r rhain yn dangos pa mor dda y mae gwasanaethau'n cael eu darparu, ac mae targedau blynyddol yn cael eu pennu ar gyfer y safonau i'w bodloni, ac maent yn cael eu hadolygu'n rheolaidd. Mae'r rhain i gyd yn cael eu hariannu o fewn y gyllideb sylfaenol, a bydd unrhyw newidiadau gofynnol ac iddynt oblygiadau i'r gyllideb yn cael sylw yn ystod y broses o bennu'r gyllideb flynyddol.

14.2 Mae'r gyllideb sylfaenol flynyddol yn adlewyrchu safonau arferol gwasanaethau a thargedau gwella. Bydd angen nodi unrhyw newidiadau iddynt mewn datblygiadau gwasanaeth, neu newidiadau eraill, a bydd angen ymdrin â nhw yn ystod proses y gyllideb refeniw flynyddol, os nad yn benodol wrth arfarnu'r datblygiad o dan sylw o safbwynt ariannol. Bydd angen asesu a fydd safonau unrhyw wasanaeth yn newid yn sylweddol o ganlyniad i'r sefyllfa ariannol tymor canolig. Gallai gostyngiadau staffio effeithio ar safonau gwasanaethau ac mae hyn yn cael sylw drwy'r broses

bresennol o ail-lenwi swyddi, h.y. rhoddir ystyriaeth i ganlyniadau peidio â llenwi swydd.

- 14.3 Disgwylir i Gynghorwyr a chyflogeion y Cyngor ymgymryd â'u cyfrifoldebau a'u dyletswyddau gan roi sylw i sicrhau bod y safonau gwasanaeth perthnasol yn cael eu cynnal ar lefel weithredol a, lle bo angen, fod adroddiadau amdanynt yn cael eu cyflwyno drwy'r sianeli monitro ac adrodd priodol i gyfarfodydd y Cabinet a'r pwyllgorau craffu.

15 Effaith y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig ar gydraddoldeb ac amrywiaeth

- 15.1 Fel cyflogwr mwyaf Ceredigion, mae arnom gyfrifoldeb i sicrhau bod ein hased fwyaf – y gweithlu – yn cynrychioli amrywiaeth y sir yn ddigonol. Rydym wedi ymrwmo i sicrhau bod ein holl gyflogeion yn cael eu trin yn deg ac yn gyfartal a'u bod yn cael cyfleoedd cyfartal. Fel cyflogwr a darparwr gwasanaethau mawr, mae Ceredigion wedi ymrwmo i hybu cydraddoldeb ac i gydnabod amrywiaeth a rhoi gwerth arno.
- 15.2 O dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010, mae arnom ddyletswydd i adrodd am ein cynllun gweithredu cydraddoldeb. Bydd adroddiad blynyddol yn cael ei lunio a'i gyflwyno i'n Cabinet, i'r Cyngor ac i'r paneli craffu. Bydd yr adroddiad yn cael ei gyhoeddi ar ein mewnrwyd a'n gwefan.
- 15.3 Disgwylir i Gynghorwyr a chyflogeion y Cyngor ymgymryd â'u cyfrifoldebau a'u dyletswyddau gan roi sylw dyledus i gyfleoedd cyfartal, ac felly bydd angen ystyried materion cydraddoldeb a allai ddeillio o broses y gyllideb.
- 15.4 Mae'r Cyngor wedi ymrwmo i ddarparu gwasanaethau cyfan gwbl ddwyieithog ac mae'n cefnogi ac yn annog defnydd o'r Gymraeg yn ei weithgareddau dyddiol er budd ei staff a'r cyhoedd.

16 CYNLLUN ARBEDION ARIANNOL

- 16.1 Nodir manylion y cynllun arbedion trawsnewidiol corfforaethol ar gyfer y tymor canolig isod:-

ATODIAD 4

Cyf	Gwasanaeth	Swyddog Arweiniol	Enw'r ffrwd gwaith	Amcangyfrif o'r arbedion cyraeddadwy £'000	Arbedion / incwm dangosol £'000	Cyfanswm yr arbedion gwirioneddol a gafwyd hyd yma £'000 (ym mis Hydref 2021)
1	Yr Economi ac Adfywio	Russell	Rhesymoli swyddfeydd / adeiladau	300	-	-
2	Yr Economi ac Adfywio	Russell	Dymchwel safle Arriva	18	-	17
3	Yr Economi ac Adfywio	Russell	Strategaeth Fuddsoddi (gan gynnwys defnyddio gofod)	-	500	-
4	Priffyrdd ac Amgylcheddol	Rhodri	Adolygu parcio yn Aberystwyth	-	250	-
5	Priffyrdd ac Amgylcheddol	Rhodri	Golau stryd LED	50	-	-
6	Priffyrdd ac Amgylcheddol	Rhodri	Adolygu'r Gwasanaeth Priffyrdd	-	175	-
7	Priffyrdd ac Amgylcheddol	Rhodri	Rheoli gwastraff	-	250	-
8	Priffyrdd ac Amgylcheddol	Rhodri	Adolygu'r holl drefniadau prydlesu fflyd cerbydau	100	-	-
9	Pobl a Threfniadaeth	Geraint	Sicrhau'r defnydd mwyaf posibl ar dechnoleg o bell a lleihau costau Teithio a Chynhaliadaeth i weithwyr	200	-	200
10	Gwasanaethau Democratiaid	Lowri	Sicrhau'r defnydd mwyaf posibl ar dechnoleg o bell a lleihau costau Teithio a Chynhaliadaeth i Aelodau	10	-	10
11	Pobl a Threfniadaeth	Geraint	Adolygu'r ychwanegiadau at dâl dod â swydd i ben a lwfansau gweithwyr	10	-	5
12	Ysgolion	Meinir	Adolygu gweithrediadau Arlwy	70	-	-
13	Ysgolion	Meinir	System dalu di-arian ar gyfer y sector Cynradd ac Uwchradd	100	-	75
			ISGYFANSWM	858	1,175	307
	Corfforaethol	James	Trawsnewid Gofal Cymdeithasol	-	Up to £1,350	-
			CYFANSWM	858	Up to £2,525	307

16.2 Disgrifiad cryno o bob Ffrwd Waith Drawsnewidiol, a'i sail resymegol

Cyf. 1: Rhesymoli swyddfeydd / adeiladau

- Adolygiad strategol llawn o'r adeiladau a'r safleoedd a ddefnyddir gan wasanaethau (gan gynnwys Felin-fach ac Awel Deg)
- Rhesymoli / cydleoli rhai canolfannau gwasanaethau ar y cyd
- Mynd ati i ddefnyddio swyddfeydd mewn ffordd fwy hyblyg / ystwyth / effeithlon
- Defnydd allanol o 'ofod busnes'

Cyf. 2: Dymchwel safle Arriva

Arbedion refeniw o ran trethi busnes drwy ddymchwel yr Hen Orsaf Bysiau a Candleworks. Hefyd, dylai fod cyfleoedd eraill ynghlwm wrth y safle yn y tymor canolig i'r tymor hir, tu hwnt i'r £18k cychwynnol

Cyf. 3: Strategaeth Buddsoddi (gan gynnwys defnyddio gofod)

- Gwneud y defnydd gorau o dir ac adeiladau segur
- Ehangu'r portffolio masnachol i geisio cynyddu incwm (trefi / harbyrau / diwydiant bwyd)
- Ystyried opsiynau yn y farchnad fasnachol, e.e. parciau siopa, safleoedd mewn mannau eraill
- Trefniadau rhentu / prydlesu i ddefnyddio gofod preswyl uwchben eiddo masnachol
- Datblygu safleoedd i gynyddu incwm
- Cangen gyflawni
- Cynyddu incwm drwy ddefnyddio gofod o amgylch y sir
- Buddsoddi mwy mewn eiddo i'w brydlesu o amgylch trefi a lleoliadau priodol eraill (fel y promenâd, ond mannau eraill)

- Chwarae mwy o ran mewn digwyddiadau a allai sbarduno incwm (marchnad y gaeaf, ac ati)

Cyf. 4: Adolygu darpariaeth parcio Aberystwyth

Potensial i ennill mwy o incwm

Cyf. 5: Goleuadau stryd LED

Cam pellach o'r buddsoddiad cyfalaf i leihau'r costau trydan a'r costau cynnal a chadw parhaus

Cyf. 6: Adolygu'r Gwasanaeth Priffyrdd

Adolygiad wedi'i gynllunio a fydd yn cynnwys Cynnal a Chadw Priffyrdd, y Gweithlu Mewnol ac Is-gontractwyr

Cyf. 7: Rheoli Gwastraff

Rhoi model gweithredu newydd ar waith

Cyf. 8: Adolygu holl drefniadau prydlesu'r fflyd

Mae hyn yn cynnwys adolygu holl ofynion y fflyd gerbydau i osod sail ar gyfer gofynion buddsoddi'r rhaglen gyfalaf yn y dyfodol (h.y. prynu cerbydau'n llwyr) pan fydd y prydlesi presennol yn dod i ben

Cyf. 9: Gwneud y defnydd mwyaf posibl o dechnoleg o bell a lleihau costau teithio a chynhaliath cyflogeion

Adolygu'r Polisi Teithio a Chynhaliath i sicrhau ei fod yn addas i'r diben, a chynyddu'r ymwybyddiaeth a'r defnydd o dechnolegau o bell

Cyf. 10: Gwneud y defnydd mwyaf posibl o dechnoleg o bell a lleihau costau teithio a chynhaliath yr Aelodau

Ffrwd waith arfaethedig debyg i'r un ar gyfer cyflogeion, ond ar gyfer yr Aelodau.

Cyf. 11: Adolygu taliadau terfynu swyddi a lwfansau cyflogeion

Gall hyn gynnwys (ymhlith pethau eraill) y lluosydd taliadau colli swydd, taliadau dewisol i athrawon o 55 oed, lwfansau ffôn, tanysgrifiadau proffesiynol, a lwfansau wrth gefn / galw allan.

Cyf. 12: Adolygu gweithrediadau arlwy

Ystyried dichonoldeb rhesymoli'r gwaith o baratoi prydau a'i grynhoi mewn llai o leoliadau, fel ceginau paratoi, ac adolygu a rhesymoli'r ddarpariaeth o staff ffreutur

Cyf. 13: Rhoi terfyn ar daliadau arian parod yn y sector cynradd ac uwchradd

Rhoi terfyn ar daliadau arian parod mewn ysgolion, a thrwy hynny leihau'r costau staffio. Mae'r camau cychwynol i roi'r system ar waith wedi'u cwblhau

Trawsnewid Gofal Cymdeithasol

Rhoi ar waith fodel gweithredu newydd Porth Ceredigion, y Porth Cymorth Cynnar a'r Porth Cynnal

16.3 Cafodd chwyddiant cyffredinol gwasanaethau a phwysau costau, gan gynnwys newidiadau demograffig dros y tymor canolig (fel y nodir ym mharagraff 6.6 uchod), eu cyfrif, ac mae angen i'r Swyddogion Arweiniol Corfforaethol gynllunio cyn pob blwyddyn gyllidebol i gyflawni'r arbedion gofynnol. Mae angen i wasanaethau chwilio am gyfleoedd i arbed arian, a defnyddio'r broses flynyddol i ennill incwm ac adennill costau, ynghyd â chyfleoedd eraill, i ysgwyddo'r pwysau sy'n deillio o gostau uwch. Mae pwysau costau negyddol hefyd yn codi mewn maes gwasanaeth oherwydd newidiadau demograffig neu newidiadau strwythurol ffafriol eraill a/neu newidiadau i amgylchiadau. Ceir crynodeb isod:-

	Pwysau costau ar wasanaethau	Pwysau costau ar wasanaethau	Pwysau costau ar wasanaethau	Pwysau costau ar wasanaethau
	21/22	22/23	23/24	24/25
	£'000	£'000	£'000	£'000
Pwysau costau a bennwyd gan wasanaethau				
Gwasanaethau Democrataidd	70	149	143	147
Cyllid a Chaffael	71	127	118	122
Cyswilt â Chwsmeriaid	83	305	144	148
Cyfreithiol a Llywodraethu	17	36	32	32
Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd	50	193	138	142
Pobl a'r Sefydliad	35	76	66	68
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	684	437	764	766
Yr Economi ac Adfywio	123	229	165	170
Porth Cynnal	2,511	4,737	2,758	2,732
Porth Gofal	1,139	1,687	1,283	1,279
Porth Cymorth Cynnar	165	631	254	259
Ysgollion a Diwylliant	1,308	2,259	2,200	2,200
Y Grŵp Arweinyddiaeth	7	1,598	1,800	1,200
Cyfanswm y pwysau costau ar wasanaethau	6,263	12,464	9,865	9,265
Costau gweithredol eraill				
Ardoll Tân	-216	104	120	120
Costau democrataidd	6	70	15	15
Cynllun Cymorth y Dreth Gyngor	510	290	250	250
Premiwm Ail Gartrefi'r Dreth Gyngor	0	45	0	0
Lleoliadau Tu Allan i'r Sir	0	0	300	300
Cyfrif Cyfalaf	0	200	250	250
Cyfanswm y pwysau costau gweithredol eraill	300	709	935	935
CYFANSWM Y PWYSAU COSTAU	6,563	13,173	10,800	10,200
Arbedion gofynnol				
DYRANIAD ARIANNOL YCHWANEGOL	3,503	11,775	4,000	3,500
ARBEDION GOFYNNOL	3,060	1,398	6,800	6,700

Ymhlith y pwysau a nodwyd ar wasanaethau mae costau uwch sy'n deillio o ddyfarniadau cyflog a chwyddiant costau nad ydynt yn gysylltiedig â chyflogau, ynghyd â phwysau sy'n deillio o golli incwm a cholli arian grant.

16.4 Bydd y pwysau costau a nodir yn 16.3 yn cael ei ariannu drwy'r cynllun arbedion tair blynedd a ganlyn. Dangosir y ddwy senario yn y tabl isod.

	Arbedion gofynnol 21/22	Arbedion gofynnol 22/23	Arbedion gofynnol 23/24	Arbedion gofynnol 24/25
	£'000	£'000	£'000	£'000
Targed arbedion gwasanaethau				
Gwasanaethau Democraataidd	31	0	89	100
Cyllid a Chaffael	51	0	73	83
Cyswilt â Chwsmeriaid	57	0	89	101
Cyfreithiol a Llywodraethu	15	0	20	22
Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd	21	0	86	97
Pobl a'r Sefydliad	21	0	41	46
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	166	0	474	522
Yr Economi ac Adfywio	34	0	102	116
Porth Cynnal	216	0	1,710	1,863
Porth Gofal	104	0	795	873
Porth Cymorth Cynnar	34	0	157	177
Ysgollion a Diwylliant	493	0	1,364	1,500
Cyfanswm arbedion gwasanaethau	1,243	-	5,000	5,500
Y Grŵp Arweinyddiaeth	1,817	1,398	1,800	1,200
Cyfanswm arbedion gofynnol y gwasanaethau	3,060	1,398	6,800	6,700

Cymeradwywyd y Strategaeth wreiddiol gan y Cyngor ar 28 Chwefror 2013
Cymeradwywyd y Strategaeth ddiwygiedig gan y Cyngor ar 29 Ionawr 2014
Cymeradwywyd y Strategaeth ddiwygiedig gan y Cyngor ar 24 Chwefror 2016

Gwnaed diweddariadau
sylweddol o fis Awst tan fis
Hydref 2017

Y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau
Corfforaethol, 6 Rhagfyr 2017
Gweithgor yr Aelodau ar y Gyllideb, 6 Rhagfyr
2017

Diwygiwyd y Strategaeth i adlewyrchu setliad
2018/19
Y Cabinet a'r Cyngor ar 13
Chwefror 2018

Diwygiwyd y Strategaeth i adlewyrchu setliad
dros dro 2021/22
Y Cabinet ar 23 Chwefror
2021 a'r Cyngor ar 5
Mawrth 2021

Diwygiwyd y Strategaeth i adlewyrchu setliad
dros dro 2022/23
Y Cabinet ar 1 Chwefror
2022 a'r Cyngor ar 3
Mawrth 2022

Y Rhaglen Gyfalaf 3 Blynedd Arfaethedig ar gyfer 2022/23 - 2024/25
gan gynnwys diweddariad am raglen y flwyddyn bresennol sef 2021/22.

Cyllideb ddiweddaraf 2021/22	Cyllideb arfaethedig 2022/23	Cyllideb ddangosol 2023/24	Cyllideb ddangosol 2024/25	Ffynhonnell Ariannu
CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	
£'000	£'000	£'000	£'000	

Ysgolion

Rhaglen Ysgolion y 21ain Ganrif (Cam 1)	37	-	-	-	CSC
Rhaglen Ysgolion y 21ain Ganrif (Band B)	3,402	4,972	10,880	-	CSC/Grant
Lleihau Maint Dosbarthiadau Babanod	7	902	-	-	Grant
Darpariaeth Gofal Plant	2,029	787	-	-	Grant
Ysgol Penglais - Uned Cefnogi Dysgu	-	687	-	-	CSC
Ysgolion - gwaith cyfalaf ychwanegol	894	2,088	-	-	Grant
System wresogi o dan y llawr - Ysgolion	5	491	150	150	CSC
Gwaith Brys mewn Ysgolion	100	150	150	150	CSC
Ennyn Chwilfrydedd (Amgueddfa Ceredigion)	11	-	-	-	CSC/Grant

Cyfanswm - Ysgolion

6,485	10,077	11,180	300
-------	--------	--------	-----

Porth Cymorth Cynnar

Hwb Cymunedol - Llanbedr Pont Steffan	25	657	-	-	Grant
Grant Cyfalaf Dechrau'n Deg	316	-	-	-	Grant
Campws y Gwasanaeth Ieuenctid yng Nghwrtnwydd	167	-	-	-	CSC
Uwchraddio pyllau nofio a neuaddau chwaraeon y Canolfannau Hamdden	274	-	-	-	CSC

Cyfanswm - Porth Cymorth Cynnar

782	657	-	-
-----	-----	---	---

Cyllideb ddiweddaraf 2021/22	Cyllideb arfaethedig 2022/23	Cyllideb ddangosol 2023/24	Cyllideb ddangosol 2024/25	Ffynhonnell Ariannu
CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	
£'000	£'000	£'000	£'000	

Yr Economi ac Adfywio

Canolfan Dulais - Arian Datblygu TRIP	228	-	-	-	Grant
Llwybr Troed Cyhoeddus Safle Bywyd Gwylt Cenarth	4	-	-	-	CSC/Grant
Gwaith Trin Carthion	316	500	-	-	CSC
Gwaith Brys Arall	100	100	100	100	CSC
Adeiladau - Buddsoddi i Arbed	152	175	175	175	CSC
Eiddo Anweithredol - Datblygiad Buddsoddi i Arbed	72	-	-	-	CSC
Rhaglen Datblygu Asedau	379	-	-	-	Grant
Neuadd y Farchnad Aberteifi	164	200	-	-	CSC
Rhaglen Adnewyddu Pomprennau	50	50	50	-	CSC
Gwelliannau i Seilwaith Gwyrdd Canol Tref Llanbedr Pont Steffan	209	-	-	-	Grant
Grant Gwella Mynediad	103	-	-	-	Grant
Grant Adferiad Gwyrdd	66	-	-	-	Grant
Arian Cyfalaf Lleoedd Lleol ar gyfer Natur	115	-	-	-	Grant
Prosiectau Codi'r Gwastad	508	4,137	4,101	2,106	Grant
Datblygiad Tai Hafan y Waun	-	500	500	-	CSC

Cyfanswm - Yr Economi ac Adfywio

2,466	5,662	4,926	2,381
--------------	--------------	--------------	--------------

Cyllideb ddiweddaraf 2021/22	Cyllideb arfaethedig 2022/23	Cyllideb ddangosol 2023/24	Cyllideb ddangosol 2024/25	Ffynhonnell Ariannu
CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	
£'000	£'000	£'000	£'000	

Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol

Ffyrdd	264	200	200	200	CSC
Pontydd	14	350	150	150	CSC
Gwasanaethau Amgylcheddol	92	60	60	60	CSC
Cyffredinol	919	700	700	700	CSC
Adnewyddu Priffyrdd Cyhoeddus	775	-	-	-	Grant
Y Rhaglen Goleuadau Stryd	380	-	-	-	CSC
Adfer y difrod a achoswyd gan Storm Callum	12	-	-	-	Grant
Cronfa Drafnidiaeth Leol - Coridor Strategol Bws TrawsCymru	842	-	-	-	Grant
Grant Ffyrdd Cydnerth - Modelu Llifogydd	20	-	-	-	Grant
Trawsnewid - cerbydau allyriadau isel iawn	420	-	-	-	Grant
Grant Seilwaith Gwefru Cerbydau Trydan (CLILC)	-	300	-	-	Grant
Cronfa Teithio Llesol - Arian Craidd	325	-	-	-	Grant
Cronfa Teithio Llesol - Pecyn Tref Aberteifi - Gwella Troedffyrdd	206	-	-	-	CSC/Grant
Cronfa Teithio Llesol - Pecyn Tref Aberystwyth - Gwella Troedffyrdd	192	-	-	-	Grant
Cronfa Teithio Llesol - Llwybr Cyswllt Prifysgol Llamed Erydu	148	-	-	-	Grant
Gwaith ar raddfa fach - Grant Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu	215	-	-	-	Grant
Diogelwch Ffyrdd - Cynllun peilot ffyrdd sydd heb eu mabwysiadu - Bryn Hafod, Aberteifi.	100	-	-	-	CSC/Grant
Cynlluniau Lliniaru Llifogydd Dyfrffos Llandre / Y Borth	70	-	-	-	Grant
Manylion Dylunio Gwaith Diogelu'r Arfordir yn Aberaeron	325	-	-	-	Grant
Diogelu'r Arfordir yn Aberystwyth	120	140	-	-	Grant
Diogelu'r Arfordir yn Llangrannog	37	-	-	-	Grant
Diogelu'r Arfordir yn y Borth ac Ynyslas	32	-	-	-	Grant
Cynlluniau Diogelu'r Arfordir yn Aberaeron ac Aberystwyth	-	13,000	7,000	3,000	CSC/Grant
Cerbydau Newydd Ychwanegol (Gorfodi Parcio Sifil)	35	-	-	-	CSC
Gwastraff Cynnyrch Hylendid Amsugnol	24	-	-	-	Grant
Cerbydau Newydd i'r Fflyd	344	620	350	350	CSC
Gorsaf Trosglwyddo Gwastraff	-	525	500	-	CSC

Cyfanswm - Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol

5,911	15,895	8,960	4,460
-------	--------	-------	-------

Cyllideb ddiweddaraf 2021/22	Cyllideb arfaethedig 2022/23	Cyllideb ddangosol 2023/24	Cyllideb ddangosol 2024/25	Ffynhonnell Ariannu
CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	
£'000	£'000	£'000	£'000	

Porth Gofal

Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl	1,500	1,400	1,400	1,400	CSC
Cynlluniau Benthyciadau Gwella Cartrefi a Benthyciadau Troi Tai'n Gartrefi	172	-	-	-	CSC
Cylch Caron	-	252	-	-	CSC/Grant
Grant Hwyluso i Fyw'n Annibynnol	122	146	146	-	Grant
Grant Bwyleri Newydd Cartrefi Clyd	15	-	-	-	Grant
Grantiau Mesurau Ynni Cartrefi Clyd	500	323	-	-	Grant
Camu Mlaen - Canolfan Steffan	207	-	-	-	CSC
Gwaith Brys - Cartrefi Preswyl	132	100	100	100	CSC
Canolfannau Dydd - Gwelliannau i Ddiogelu'r Cyhoedd a Gwelliannau Amgylcheddol	20	150	-	-	CSC
Uwchraddio Cartrefi Preswyl	350	750	400	-	CSC
Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol - Llety â Chymorth	343	-	-	-	Grant
Y Gronfa Gofal Canolraddol - Prosiect Dementia Hafan	296	-	-	-	CSC/Grant
Y Gronfa Gofal Canolraddol	524	-	-	-	Grant
Y Gronfa Gofal Canolraddol - Diogel, Cynnes a Saff a Gofal a Thrsio	159	-	-	-	Grant
Cyfanswm - Porth Ceredigion	4,340	3,121	2,046	1,500	

Cyllideb ddiweddaraf 2021/22	Cyllideb arfaethedig 2022/23	Cyllideb ddangosol 2023/24	Cyllideb ddangosol 2024/25	Ffynhonnell Ariannu
CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	
£'000	£'000	£'000	£'000	

Cyswllt Cwsmeriaid

Caledwedd TGCh
Ffonau Symudol Clyfar

197	100	100	100	CSC
133	50	-	-	CSC

Cyfanswm - Cyswllt Cwsmeriaid

330	150	100	100
-----	-----	-----	-----

Cyllid a Chaffael

Cynllun Grantiau Cymunedol

180	200	200	200	CSC
-----	-----	-----	-----	-----

Cyfanswm - Cyllid a Chaffael

180	200	200	200
-----	-----	-----	-----

Gwasanaethau Democraidd

Uwchraddio Cyfarpar Siambr y Cyngor - Cam 2

150	-	-	-	CSC/Grant
-----	---	---	---	-----------

Cyfanswm - Gwasanaethau Democraidd

150	-	-	-
-----	---	---	---

COVID-19

Ysbytai Maes COVID-19

174	-	-	-	Grant
-----	---	---	---	-------

Cyllid i'w ddyrannu

-	-	950	1,400
---	---	-----	-------

CYFANSWM Y RHAGLEN WAITH

20,818	35,762	28,362	10,341
--------	--------	--------	--------

Cyllideb ddiweddaraf 2021/22	Cyllideb arfaethedig 2022/23	Cyllideb ddangosol 2023/24	Cyllideb ddangosol 2024/25	Ffynhonnell Ariannu
CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	CYFANSWM	
£'000	£'000	£'000	£'000	

Arian wrth gefn
 Ail-lunio'r proffil
 Derbyniadau Cyfalaf Tai - ail-lunio'r proffil
 Grantiau newydd a gymeradwywyd / Arian cyfatebol ar gyfer cynlluniau grant

150	170	350	350
109	150	-	-
405	-	-	-
1,179	4,200	4,200	4,200

Cyfanswm - Arian wrth gefn

1,843	4,520	4,550	4,550
-------	-------	-------	-------

CYFANSWM Y RHAGLEN GYFFREDINOL

22,661	40,282	32,912	14,891
--------	--------	--------	--------

CYNGOR SIR CEREDIGION COUNTY COUNCIL

STRATEGAETH GYFALAF

1. Bydd y Cyngor yn ffurfio Rhaglen Gyfalaf dros o leiaf cyfnod dreigl o 3 blynedd gyda'r nod o weithio tuag at gynllunio ariannol tymor hir lle bynnag y bo hynny'n bosib.
2. Bydd yn ofynnol i holl wariant cyfalaf a gynlluniwyd, ceisiadau cyfalaf a buddsoddiad arfaethedig gan y Cyngor mewn asedau cyfredol neu newydd, boed hynny drwy arian grant neu fel arall gefnogi amcanion y Gwasanaeth ac Amcanion Corfforaethol y Cyngor. Dylai Cynllunio Rheoli Asedau fod o gymorth wrth osod gwariant y rhaglen gyfalaf a gwariant hanfodol ar asedau cyfredol y Cyngor.
3. Mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn cynnal Grŵp Rheoli Prosiectau Corfforaethol (sy'n darparu cefnogaeth, cyngor a chyfarwyddyd priodol i brosiectau), Grŵp Monitro Cyfalaf (sy'n darparu rheolaeth weithredol ar gyfer gwariant Cyfalaf o fewn y flwyddyn ac edrych ar y sefyllfa ariannu) a Grŵp Datblygu (sy'n darparu mewnbwn strategol ehangach ar argymhellion a chyfleoedd datblygu Cyfalaf). Bydd gan y 3 Grŵp rôl allweddol ond mae gan bob un ohonynt eu Cylch Gorchwyl penodol eu hunain.
4. Bydd Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor yn nodi sut y bwriedir ymdrin â gweithgareddau sy'n ymwneud â'r Trysorlys megis Buddsoddiadau a Benthyciadau gan hefyd alinio'n llawn a rhoi cyfrif am argymhellion y Rhaglen Gyfalaf. Bydd hefyd yn cynnwys manylion ar y lefelau benthycyca arfaethedig (yn fewnol ac yn allanol) sy'n gyson â'r cynlluniau yma a'r angen i fod yn ddarbodus. Bydd y Strategaeth Rheoli Trysorlys hefyd yn cynnwys Polisi Isafswm Refeniw y Cyngor ar gyfer darparu ad-daliad o'r ddyled dros ei oes.
5. Rheolir y Rhaglen Gyfalaf a Strategaeth Rheoli'r Trysorlys gan gyfrifwyr sydd â chymhwyster proffesiynol ac sy'n gorfod cyflawni Datblygiad Proffesiynol Gorfodol.
6. Bydd yr egwyddorion ar gynllunio Cyfalaf cyfredol ac i'r dyfodol yn cynnwys:
 - Sicrhau effeithlonrwydd drwy wneud y defnydd gorau o asedau cyfredol sy'n cynnwys tir ac adeiladau a thechnoleg gwybodaeth. E.e. Dylid rhesymoli adeiladau gwag / na ddefnyddir yn ddigonol, lleihau costau refeniw a hefyd cynhyrchu derbynion cyfalaf posib.
 - Bydd angen i holl brosiectau cyfalaf (a ariannwyd gan grant neu fel arall) feddu ar strategaeth ariannol fel rhan o'r achos busnes a ddatblygir.
 - Bydd y rhaglen gyfalaf fel arfer wedi ei nodi fel na fydd unrhyw fenthyciadau darbodus i ariannu craidd y rhaglen gyfalaf oni bai mewn achosion lle ariennir prosiectau Cyfalaf penodol. Bydd angen achos busnes i gefnogi defnydd Benthyciadau Darbodus e.e. Rhoddir ystyriaeth i ddefnyddio benthyciad darbodus pan fydd yn bosib clustnodi arbedion refeniw a ddefnyddir i ariannu costau ariannol cyfalaf y buddsoddiad cyfalaf cychwynnol.
 - Byddwn yn parhau i ystyried cynlluniau buddsoddi i arbed sy'n sicrhau arbedion refeniw yn dilyn buddsoddiad cyfalaf cychwynnol fel blaenoriaeth uchel am eu bod yn medru darparu cyfraniad positif i sefyllfa gyllidebol refeniw yn y tymor canolig (e.e. mesurau Effeithlonrwydd Ynni). Bydd hyn hefyd yn medru cynnwys

cynlluniau sy'n fuddsoddiad cyfalaf er mwyn osgoi cynnydd mewn costau yn y dyfodol.

- Clustnodi, ysgogi a gwneud y gorau o gyfleodd grantiau allanol lle y bo hynny'n bosib, er ar ei ben ei hun mae'n bosib nad yw hyn bob amser y prif beth sy'n gyrru prosiectau cyfalaf.
- Dylid ystyried strategaethau ymadael fel rhan unrhyw gais am arian grant a grantiau y llwyddwyd eu denu.
- Caiff cyfalaf corfforaethol neilltuedig wrth gefn ei gynnal drwy ddarparu arian am un tro yn unig i gefnogi'r rhaglen Gyfalaf. Mewn achosion lle gellir cyflawni arbedion refeniw cyn gofynion y gyllideb flynyddol mae'n bosib y cânt eu dynodi i arian wrth gefn neilltuedig er mwyn cefnogi blaenoriaethau Cyfalaf yn y dyfodol. Yn benodol caiff cyfraniad ariannol punt am bunt y Cyngor ar gyfer Banc B Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif eu cefnogi'n bennaf drwy osod arian i'r neilltu yn y gronfa neilltuedig ar Ddatblygu Addysg.
- Ystyrir derbyniadau cyfalaf yn gyfraniad positif i'r rhaglen gyfalaf gyffredinol a chânt eu dyrannu yn unol â'r balans sydd ar gael ar ddechrau'r flwyddyn. Caiff rhestr o'r asedau arfaethedig y bwriedir eu gwaredu ei chynnal a'i monitro'n rheolaidd. Pan fydd angen ystyrir yn briodol unrhyw achos lle bydd asedau mawr yn cael eu gwaredu.
- Os bydd Llywodraeth Cymru yn darparu Cyfeiriad o ran Cyfalafu caiff ei ddefnyddio os bydd yn briodol.
- Bydd y Cyngor yn parhau i feddu ar Eiddo Buddsoddi fel rhan o'i Stad Gorfforaethol. Mae hwn yn weithgaredd masnachol wrth i'r Cyngor geisio roi eiddo ar brydles ar bris y farchnad a thrwy hynny derbyn adennillion masnachol o'r eiddo. Ar hyn o bryd mae gweithgareddau masnachol y Cyngor yn risg isel am nad yw'n elfen sylweddol yng nghyd-destun sefyllfa ariannol a chyllideb cyffredinol y Cyngor. Petai unrhyw gyfleoedd newydd yn dod ar gael bydd angen llunio achos busnes fydd yn cynnwys diwydrwydd dyladwy ariannol a chyfreithiol gan gynnwys sicrhau y cydymffurfir â gofynion y Cod Materion Ariannol (Rhagfyr 2021) sy'n gwhardd benthyca mewn sefyllfaoedd lle bo sicrhau dychweliadau ariannol yn brif nod, a bod defnyddio cyngor mewnol / allanol arbenigol lle y bo'n briodol yn ogystal â dilyn y trefniadau llywodraethu priodol.

7. Bydd y Cyngor yn ffocysu ar y meysydd blaenoriaeth allweddol canlynol yn ei Raglen Gyfalaf:

a) Gwaith cynnal a chadw hanfodol ar Adeiladau, Pontydd a Ffyrdd.

- b) Hybu'r Economi
 - Gweithio gyda'r sector preifat a chyhoeddus ar draws y rhanbarth drwy Bartneriaeth Tyfu Canolbarth Cymru, Bargen Twf Canolbarth Cymru a'r Gronfa Codi'r Gwastad, er mwyn hybu'r economi lleol a rhanbarthol.
 - Gweithredu Strategaeth Economaidd Ceredigion.
- c) Buddsoddi yn nyfodol y bobl
 - Parhau i foderneiddio ysgolion drwy Raglen Ysgolion yr 21ain Ganrif.
 - Rheoli Carbon – Ceisio lleihau ymhellach gollyngiadau carbon a gostwng costau ynni gymaint â phosib er mwyn mynd i'r afael â chynnydd yn y dyfodol drwy alluogi mesurau effeithlonrwydd ynni yn asedau'r Cyngor yn ogystal â'r stoc preifat a stoc Tai Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig.
 - Cynlluniau rhannu ecwiti tai.
- d) Galluogi Cydnerthedd Unigolion a Theuluoedd
 - Darparu arian ar gyfer grantiau Cyfleusterau i'r Anabl mandadol a dewisol.
 - Adolygu a datblygu cynlluniau llety preswyl arbenigol naill ai gan y Cyngor neu ar y cyd â Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig a phartneriaid eraill
 - Cylch Caron – prosiect Bwrdd Gwasanaethau Lleol Ceredigion i ddarparu gofal iechyd a gofal cymdeithasol yn ardal Tregaron
- e) Cydnerthedd Amgylchedd a Chymunedol
 - Datblygu cynlluniau amddiffyn yr arfordir i gynnwys Aberystwyth ac Aberaeron.
 - Gwaith Trin Carthffosiaeth – dod i ben â'r gwaith uwchraddio a'r gwaith o drosglwyddo a mabwysiadu'r cyfleusterau i Ddŵr Cymru.
- f) Cerbydau newydd – Adolygu fflyd ehangach yr awdurdod ar draws holl wasanaethau a sut y gellir ariannu orau'r gofynion i'r dyfodol.